

Triadfilmning - en metod för bedömning och utvärdering av behandlingsarbete med familjer

Ett metodutvecklingsprojekt vid
Barnverksamheten Triaden

Inger Ploom Norell

Triadfilmning
en metod för bedömning
och utvärdering av behand-
lingsarbete med familjer

Denna rapport kan beställas genom Utvärderingsenheten, Barn- och ungdomspsykiatri i Stockholms läns landsting.

© Författaren och Stockholms läns landsting 2007. Omslagsbild: Alf Olssons skulptur "Familjen". Skulpturen finns i Stocksund i bostadsområdet Sfären och symboliserar Glädje, Frihet och Trygghet.

ISSN 1404-8353

Intellecta DocuSys AB, Västra Frölunda, 2007

Divisionschefens förord

I en knivig klinisk situation med en familj och deras ettåring kommer författaren ihåg att en av avdelningens handledare berättat om sin pågående forskning med triadfilmning. Då man på avdelningen länge arbetat med Marte Meo är videofilmning inget nytt varför frågan om triadfilmning går att också använda kliniskt uppstår. Handledaren konsulteras och den första triadfilmningen görs och erfarenheten blir mycket positiv. Så föddes intresset att vidare undersöka och använda triadfilmning i behandlingsarbetet med små barn och deras familjer på Barnverksamheten Triaden.

Rapporten beskriver den teoretiska grunden utifrån Elisabeth Fivaz-Depeursinges och Antoinette Corboz-Wanerys arbete i Lausanne vid The Centre for Family Studies, som de beskriver i sin bok ”The Primary Triangle”, och hur den har använts på Barnverksamheten TRIaden. Med början 1999 har man i stort sett filmat alla familjer som remitterats till verksamheten vid både inskrivning och utskrivning. Författaren ville undersöka om triadfilmning är en användbar metod i kliniskt barnpsykiatriskt arbete med småbarnsfamiljer för att bättre förstå barnets och föräldrarnas samspel och problematik, och därmed kunna hitta rätt fokus i behandlingsarbetet. Den andra frågan var om en jämförelse mellan filmerna vid in – och utskrivningen kan vara en hjälp för att utvärdera det gjorda behandlingsarbetet. Utifrån sin kliniska erfarenhet av att ha arbetat med triadfilmning väljs fyra familjer som på olika sätt illustrerar familjesamspelsmönster och problematik. De utgör materialet som både illustrerar det teoretiska avsnittet och som beskrivs och analyseras utifrån det behandlingsarbete som gjorts på Barnverksamheten Triaden.

Resultatet visar att tridfilmningen gör familjens samspelsmönster tydligt och det gör det möjligt att snabbt kunna formulera fokus för arbetet. Filmerna kan också användas som en utvärdering av behandlingsarbetet – eller kanske riktigare vissa delar av det – och gör det möjligt för både personal och föräldrar att konkret se att något hänt och vad som hänt. Självfallet är det så att triadfilm används tillsammans med övriga behandlingsmetoder, och den ger bra svar på vissa frågor – men detta är viktigt nog. Här vävs forskningsresultat, teoriutveckling och kliniskt behandlingsarbete samman på ett spännande och för utveckling fruktbart sätt.

Barnverksamheten Triaden finns inte längre, men erfarenheterna och metodutvecklingen kan man bland annat ta del av i denna rapport.

Stockholm i december 2006

Olav Bengtsson
Chef för Barn- och ungdomspsykiatri
Stockholms Läns Landsting

Sammanfattning

LTP, Lausanne Triadic Play, har utvecklats i Schweiz av Elisabeth Fivaz-Depeursinge och Antoinette Corboz-Warnery som beskriver metoden och sin forskning i boken ”The Primary Triangle” där de utgår ifrån både en utvecklingspsykologisk syn och en systemisk syn på mödrar, fäder och deras små barn. Författarna menar att vi fortfarande vet för litet om hur en ny familj utvecklar sina nya relationer, när de blir tre från att ha varit två.

Triadfilmning enligt LTP, har använts i behandlingsarbetet med småbarnsfamiljer på avdelning 29/Barnverksamheten Triaden sedan 1999. Rapporten undersöker hur triadfilmning kan användas för att snabbare hitta rätt fokus i behandlingen och även utvärdera den. Med utgångspunkt i vår kliniska erfarenhet uppfattade vi att filmningen var till stor hjälp när det gällde att tidigt bedöma familjens svårigheter samt att se om familjen hade haft nytta av vistelsen på Triaden och om/vad familjen behövde hjälp med i fortsättningen. Lausanne Triadic Play är en familjelek som består av fyra scener där alla tre i triaden, mamma, pappa och barn tillsammans på ett lekfullt sätt skall umgås med varandra inom ”LPT: s ramar och ”på scen”. Leken tolkas sedan enligt definitionerna deltagande, organisation, gemensamt fokus och känslomässig kontakt och utifrån dessa kriterier bedömer man familjens samspelsmönster.

Rapporten beskriver grundmomenten i LTP metoden och hur vi på Triaden har använt den. Metoden illustreras med fyra fallbeskrivningar. Varje beskrivning innefattar analys av två filmer som tagits enligt LTP metoden av familjerna. Den första filmen togs den första dagen familjen var inskriven på avdelningen och den andra filmen togs den sista dagen. Familjerna hade olika svårigheter men alla befann sig i kris och var oroliga för sitt barn och kände sig olyckliga och otillräckliga.

Analysen av filmerna visar att triadfilmning har varit till hjälp för att tidigt kunna bedöma familjemönster och finna fokus för behandlingen på Triaden, och att den andra filmen kunnat användas som en utvärdering av den givna behandlingen. Då alla på avdelningen varit Marte Meo utbildade, har filmerna också kunnat användas direkt i behandlingsarbetet. Metoden borde kunna användas även med äldre barn, men då krävs ett utvecklingsarbete för att hitta rätt sysselsättning till de fyra scenerna. Spädbarn kan inte vänta, så metoder som gör det möjligt att snabbt kunna förstå familjesamspelsmönster och problematik är av synnerlig vikt.

Nyckelord: spädbarn, samspelsmönster, triadsamspel, LTP-filmning, miljö-
terapi

Författarens förord

År 1992 öppnade avdelning 29, som sedan blev Barnverksamheten Triaden, vid Danderyds Barnpsykiatriska klinik och jag har arbetat som kurator där sedan dess. Jag hade just återkommit från en tjänstledighet när Utvecklings- och forskningsavdelningen år 2003 prioriterade projekt som gällde små barn. Jag fascinerades från början av triadfilmning och gjorde ett litet försök som slog väl ut trots okunskapen. Under min tjänstledighet fortsatte detta arbete att utvecklas och många var intresserade, så intresserade att enheten döptes till Triaden när den flyttade till Wollmar Yxkullsgatan. Vi ville vidareutveckla användningen av triadfilmning i kliniskt arbete både när det gäller förståelse och behandling av småbarnsfamiljer.

Projektet är nu avslutat, Barnverksamheten Triaden är nedlagd och jag själv är pensionär. Jag önskar att rapporten skall inspirera och vara till hjälp för de som vill börja triadfilma. Jag själv är övertygad om att metoden är användbar och hjälpsam i många skilda barnpsykiatriska sammanhang. Metoden kan användas både för bedömning av vilka behandlingsinsatser som behövs och för utvärdering av gjorda behandlingsinsatser.

Jag vill tacka några personer som varit betydelsefulla för mig under arbetets gång:

Monica Hedenbro som var handledare på avdelning 29 innan den blev Triaden och som berättade om sin forskning om ”den primära triangeln” vid Karolinska Institutet och på så sätt inspirerade mig att börja med triadfilmning.

Britta, Christer, Christina, Eva, Gunnel, Gunilla, Lena F, Lena P, Lilian, Kajsa, Marie, Monika, och Pernilla alla medarbetare på Triaden som visat intresse och hjälpt mig med filmer, bilder och synpunkter. Verksamhetschef Eva Britt Hallqvist och enhetschef Eva Fägersten har gett mig tid och utrymme för arbetet.

Florrie Widén som jag har samarbetat med sedan jag började på Danderyds Barnpsykiatriska klinik 1983. Det har varit roligt och lärorikt och alltid inspirerande därför att Du alltid är nyfiken på nya möjligheter att hjälpa och för att Du så generöst delar med Dig av Dina tankar och erfarenheter och nya idéer. Tack för Din positiva och entusiastiska inställning till triadfilmningen och för stöd under arbetets gång och för givande diskussioner och synpunkter i slutfasen av arbetet.

Utan min handledare Penny Fagerberg vid Forsknings- och Utvecklingsenheten hade inte denna rapport blivit slutförd. Tack Penny för att Du alltid har hållit i årorna när båten hållit på att gå över styr och sedan gett mig dem tillbaka när situationen stabiliserats. Du har varit den klokaste, tålmodigaste och uthålligaste handledare jag kunnat tänka mig. Dina kunskaper och erfarenheter har gett mig stöd och uppmuntran att gå vidare när det tagit emot och jag är innerligt tacksam för Ditt engagemang och Din tydlighet.

Min vän konstnären Alf Olsson som har låtit mig använda en bild av hans vackra skulptur "Familjen" till omslaget. Skulpturen finns i Stocksund i bostadsområdet Sfären och symboliserar Glädje, Frihet och Trygghet.

Till nära och kära som stött och stått ut, läst och uppmuntrat och hjälpt till med tekniken.

Sist men allra viktigast, tack till familjerna som jag har mött på Barnverksamheten Triaden och som så förtroendefullt och engagerat medverkat i triadfilmningen och gett mig tillstånd att använda filmerna och så generöst delat med sig av sina erfarenheter.

Stockholm november 2006

Inger Ploom Norell

Socionom, leg.pssykoterapeut

”När folk frågar mig vad jag anser om att ha barn eller inte ger jag dem aldrig några råd” sa Morrie nu och tittade på en bild av sin äldste son. Jag säger bara: ”det finns ingen erfarenhet som går upp mot att ha barn” Det är allt. Ingenting kan ersätta det. Det kan man inte uppleva med vänner. Och inte med älskare. Om man vill känna hur det är att ha totalt ansvar för en annan människa, om man vill lära sig att älska och höra ihop på det djupaste viset, då ska man ha barn”

Mitch Albom: Tisdagarna med Morrie, sidan 94, Pocketutgåva 2002

”Något skola vi, olika skapade varelser, man och kvinna hafva af hvarandras egenskaper, men endast en nyans! Nu börja männen blifva som kvinnor och kvinnorna som män. Ve oss! Slutet är nära”.

Citat av Carl Larsson i julnumret Idun 1907, från utställningen av konstnärspår på Nationalmuseum mars - maj 2006.

”Benjamin menar att vi faktiskt inte börjar våra liv i en odelbar enhet, utan med en förmåga och en önskan att relatera till omvärlden.... Hon antar alltså att livet börjar med ett tydligt medvetande om jaget och det andra - inte i en oceanisk symbios... hennes tankar leder till en annan syn på jagutveckling än den som Freud presenterar. För Benjamin blir frågan inte hur vi avlägsnar oss från en ursprunglig enhet, utan hur vi knyter an till och erkänner andra, inte hur vi blir fria från andra, utan hur vi aktivt engagerar oss i och skapar oss själva i samspel med andra. Benjamins teori omplaceras tyngdpunkten i människans psykiska utveckling: från ett subjekts relation till sitt objekt till ett subjekt som möter ett annat subjekt.”

Nina Björk om Jessica Benjamin från utställningen på Nationalmuseum.

Innehållsförteckning

Inledning	1
Så började det - eller nöden har ingen lag.....	1
Bakgrund.....	3
Från avdelning 29 till Triaden.....	3
Triadens inriktning och behandlingsmetoder.....	5
Den första triangeln – Lausanne Triadic Play	9
Lausanne Triadic Play scenario	12
Syfte, metod, material och etik.....	23
Syfte	23
Metod	23
Material.....	23
Etik.....	24
Triadfilmning på Triaden.....	25
Fallbeskrivningar	29
Charlotte 1 år.....	29
David 3 år.....	35
Bianca 9 månader.....	41
Agnes, 3 år	49
Sammanfattning och diskussion.....	61
Referenser	67

Bilagor:

The Lausanne triadic play instruction	1
Följande instruktion ges till familjen inför Triadfilmning.....	2
Förslag till ny Instruktion inför Triadfilmning.....	3
Formulär för godkännande av triadfilmning	4

Inledning

Så började det - eller nöden har ingen lag.

Det är en vecka kvar till avdelningen skall stänga för sommaren 1999. Ebba som är ett år och hennes mamma och pappa har varit på avdelningen i snart två veckor eftersom Ebba sedan hon föddes inte har sovit mer än korta stunder. Men problemet kvarstår. Ebba sover bättre i ett eget rum med en barnsköterska som tittar till henne, så vi vet att hon kan sova, men med föräldrarna fungerar det inte. Vi har haft många samtal, om föräldrarnas historia och vi har ritat familjekarta, talat om moderns egna sömnproblem, och om hur svårt det har varit att bli tre etc. Föräldrarna är mycket hjälpsökande men det är svårt att komma åt samspelet i familjen, på något sätt hindrar orden, vi når bara ytan.

Vad göra? Jag kommer att tänka på vår handledare Monica Hedenbro och hennes pågående forskning om triadfilmning. Kan man också använda denna metod i terapeutiskt syfte? Jag tror att det handlar om balansen och samarbetet mellan föräldrarna och deras bristande respekt och förståelse för varandras sätt att vara förälder. Jag ringer till Monica som är något tveksam när hon svarar att "ja visst det var ju så det började användas i Lausanne men det kan man ju inte göra så där utan vidare". Jag står på mig, kan det ändå vara värt ett försök och Monica berättar de mest elementära grunderna, om de olika momenten i triadfilmning, instruktionen till föräldrarna om de fyra olika momenten, familjens placering, och eventuella leksaker.

Kontaktpersonen Kajsa och föräldrarna är med på noterna och nästa dag filmar vi. Jag återger sedan filmen enligt Marte Meo principerna och vi får uppleva den kraft som Marte Meo interventionen innebär och att den var möjlig att använda i den här strukturerade situationen. Vi får en bättre samarbetsallians med föräldrarna och de använder sig konstruktivt av vad de själva sett på filmen och mina kommentarer.

----- Ebbas sömnsvårigheter klingade av, mamma litade mer på att pappa också klarade av att ta hand om Ebba och pappa tyckte det var roligare att vara med familjen.

Så här i efterhand - efter att ha studerat många triadfilmer förstår jag Monicas tvekan när jag ringde - att det skulle gå så fort. Det var ett djärvt försök, som gav mersmak och jag vill tacka Monica, Kajsa och familjen för att Ni alla ställde upp.

Bakgrund

Från avdelning 29 till Triaden

Avdelning 29 öppnade hösten 1992 vid Barnpsykiatriska kliniken, Danderyds sjukhus, och var den sista länken i den då pågående sektoriserings av barnpsykiatri i Stockholms läns landsting för Nordöstra förvaltningsområdets del. Avdelningens målgrupp var från början de minsta barnen. Dels barn som hade föräldrar med psykiska problem redan vid barnets födelse eller som fick psykiska problem i samband med barnets födelse, dels barn med mat- och sömnstörningar och andra utvecklingssvårigheter och slutligen barn som fötts under traumatiska omständigheter. Personalgruppen bestod från början av personal med erfarenheter från barnpsykiatri, barnmedicin och vuxenpsykiatri.

1997 flyttade avdelningen till Klingsta och omvandlades då till 5-dygns avdelning. År 2002 var det dags för flyttning igen och då till Wollmar Yxkullsgatan i f d Södra BB: s lokaler, och avdelningen bytte då namn till Barnverksamheten Triaden och blev dagavdelning.

Avdelning 29 hade plats för fyra familjer med barn 0 - 12 år och var från början en heldygnsavdelning med en vårdtid på 3-4 veckor. Efterfrågan på platserna blev redan från början stor och det visade sig att det fanns ett stort behov av dygnetruntvård för de små barnen och deras föräldrar. Redan under det första året var det största antalet barn under 3 år och av dessa de flesta under 1 år. Remisserna kom framför allt från barnmedicinska kliniker, barnläkarmottagningar och BVC psykologer samt från vuxenpsykiatri. Från början var upptagningsområdet det samma som klinikens i övrigt dvs. Nordöstra förvaltningsområdet, men när avdelningen år 2002 omvandlades till dagavdelning blev hela länet upptagningsområde och hade fortfarande plats för fyra familjer.

Hösten 1992 besökte Maria Aarts från Holland Sverige och Stockholm för första gången. Maria Aarts som utvecklat Marte Meo metoden var inbjuden av socionom och leg. psykoterapeut Monica Hedenbro och med. doktor och leg. psykoterapeut Ingegerd Wirtberg. De hade några år tidigare utbildats av Maria Aarts och var de två första Marte Meo terapeuterna och handledarna i Sverige. Några medarbetare bland annat avdelningens överläkare lyssnade på henne och blev intresserade av metoden. Detta blev starten till att all personal under två år undervisades och utbildades av Maria Aarts i Marte Meo metoden några gånger om året och mer regelbundet av Ingegerd Wirtberg, som så småningom också blev vår handledare. Flera medarbetare fick certifikat som

Marte Meo terapeuter. Marte Meo tänkandet har genomsyrat avdelningsarbetet både individuellt med de enskilda familjerna och i det miljöterapeutiska arbetet. Trots många strukturförändringar när det gäller personal och organisation har Marte Meo tänkandet överlevt och våra handledare har alla varit Marte Meo utbildade, Monica Hedenbro handledde under tiden på Klingsta och när vi blev Barnverksamheten Triaden engagerades Kerstin Neander som handledare. (Hedenbro M & Wirtberg I 2000)

I samband med den stora omorganisationen av den barnpsykiatriska verksamheten i Stockholms läns landsting - BUP 2005 - upphörde Triadens verksamhet och tanken var att behandlingen av de små barnen skall ske vid de öppna BUP mottagningarna och inom BUP: s mellanvård. Triadens personal finns nu inom dessa verksamheter, flertalet inom mellanvården.

Triadens inriktning och behandlingsmetoder

Triadens inriktning var redan från början att ta emot de små barnen, som tidigare inte varit så kända inom den slutna barnpsykiatrin. Inom PBU: s psykologverksamhet vid MVC och BVC arbetade psykologerna förebyggande med konsultationer till BVC-personalen och med tidiga behandlingsinsatser till småbarnsfamiljer. De hade också tagit initiativ till speciella spädbarnsverksamheter för familjer, som behövde mer stöd. Där arbetade man med mamma/barn grupper två gånger i veckan och individuella samtal med mammorna och parsamtal med föräldrarna. Inom den övriga öppna och klinikbundna barnpsykiatriska vården förekom de små barnen sällan. Barn med sömn- och matproblem togs ibland omhand vid de barnmedicinska klinikerna.

Intresset för spädbarnsforskning hade ökat under de senaste decennierna och forskningen visade tydligt på det lilla barnets kompetens. Man började allt mer inse att tidiga insatser i familjen är av stor betydelse för barnets framtida utveckling och framtida psykiska hälsa.

Det var således i en gynnsam period när det gäller området ”små och späda barn” som avdelning 29 startade. Socialförsäkringssystemet gjorde det också möjligt för papporna, att allt mer delta i vården om sina barn från början. Föräldraledigheten utvidgades och det blev vanligare att papporna stannade hemma med sina barn under en period. På Triaden har papporna deltagit i vården i nästan samma utsträckning som mammorna, och det har fungerat bra.

De familjer, som kommit till Triaden har befunnit sig i ömtåliga och sköra situationer. Det har handlat om familjer med små barn, som inte sovit eller ätit, deprimerade mammor som känt sig allt mer värdelösa i sin modersroll och hjälplösa pappor, som kanske istället flytt hemmet, då de känt sig lika värdelösa som mammorna. Föräldrarna har varit uttröttade och desperata och barnet har inte fått tillgång till dem och anknytningen mellan föräldrar och barn har blivit lidande. Det kan också ha varit komplicerade förlossningar och akuta kejsarsnitt som lett till svårigheter som har visat sig redan under den första tiden efter barnets födelse. Numera är ju också BB-vistelsen kort och många har kommit hem utan att känna sig redo för att ta hand om den nya lilla familjemedlemmen och utan att amningen har kommit igång.

På Triaden får varje familj behandling och hjälpinsatser som är anpassade efter deras egna speciella behov och önskningsar. Verksamheten bygger på miljöterapeutiskt arbete som kombineras med samtal med föräldrarna i par

och/eller individuellt efter behov. Ibland kan föräldrarna, för det mesta mammorna, vara mycket traumatiserade efter en svår förlösning och vi har därför allt mer kommit att använda oss av flera traumabearbetande terapimetoder som EMDR (Eye Movement Desensitization and Reprocessing), EFT (Emotional Freedom Technique) och TAT (Tapas Acupressure Technique). Vi arbetar också med nätverket, både det privata och professionella. Det är ofta gamla svårigheter som kommer upp i relationen till mor- och farföräldrar generationen och vistelsen på Triaden brukar ge möjlighet till och vara ett bra tillfälle att lösa upp och bearbeta gamla konflikter, som man inte tidigare velat ta i och som påverkar anknytningen till barnet på ett negativt sätt. (Gallo 2002, Shapiro 1995, Hartmann 1999, Fleming 1999.)

På avdelningen får familjen kontaktpersoner som följer och stöder dem i den dagliga samvaron med barnet, men som hela tiden poängterar att de inte tar över omvårdnaden. Föräldrarna kan dock vid speciella tillfällen be om hjälp med barnet. Flera i personalgruppen är utbildade i spädbarnsmassage och kan instruera föräldrarna. Spädbarnsmassage är ett bra sätt för föräldern att få en lugn och nära relation till barnet och förstärka anknytningen mellan dem. Avdelningsvistelsen på 4-5 veckor är fokus i verksamheten men hembesök är också en naturlig del i Triadens verksamhet. Ibland har vi inlett behandlingsarbetet i hemmet. Det kan bero på att familjen varit i akut behov av stöd och vi inte haft omedelbar plats på avdelningen. Efter utskrivningen kan arbetet också ha fortsatt i hemmet. Marte Meo filmer har ofta tagits i hemmiljö och sedan har återgivningen skett vid polikliniska återbesök. Vi har haft fortsatt kontakt med de flesta familjerna, därför att arbetet inte varit avslutat efter veckorna på Triaden. Den kontakten kan ha varit ett fortsatt Marte Meo arbete och/eller miljöterapeutiskt arbete i hemmet kombinerat med föräldrasamtal eller individuella samtal. Ibland har det enbart varit fortsatta samtal med familjen, eller paret eller individuellt. I den mån det har funnits möjlighet har familjen återremitterats till den som remitterat familjen till oss eller annan lämplig verksamhet. Om det har varit möjligt har vi haft ett avslutande samtal med den som från början remitterat familjen till oss.

I boken "Möten i Gryningen" beskrivs en dagvårdsverksamhet som tar emot små och späda barn och deras familjer för att stärka kontakten och samspelet i familjen. Miljöterapi spelar där en central roll tillsammans med familjeterapeutiska och individuella samtal samt Marte Meo arbete och arbete med det sociala nätverket. Boken ger en fin beskrivning av miljöterapi i dessa familjer och arbetssättet och målgruppen liknar i stora delar Triadens. (Neander 1996)

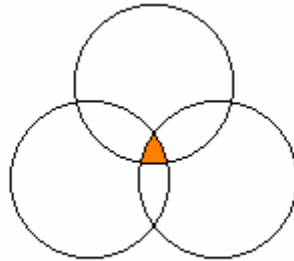
Familjeverksamheten Kryddans miljöterapeutiska arbete liknar Triadens, men med skillnaden att den endast i begränsad omfattning tar emot båda föräldrarna. I en rapport förankras miljöterapi i olika teoretiska modeller och Sterns teori om "the present moment" är ett nytt redskap i förståelsen av den implicita relationella kunskapen. Det finns faktorer i det som sker under behandlingen i miljön som är svåra att beskriva verbalt då det rör sig om praktisk kunskap och om den implicit relationella kunskapen. (Sofia Johnsson Frankenberg, 2005)

Marte Meo metoden har varit mycket betydelsefull i arbetet ända från början och har hjälpt oss på Triaden till ett seende på barnet och föräldrarna som varit konstruktivt i behandlingen. Marte Meo metoden är en kommunikationsstödjande behandlingsmetod som uppmärksammar även det lilla barnets initiativ och förmågor. Det är också en utmärkt pedagogisk metod som involverar föräldrarna på ett jämbördigt sätt med behandlaren och hjälper dem att se sina barn i nya perspektiv. (Aartz 2000)

I samband med att Monica Hedenbro blev avdelningens handledare informerade hon om sitt deltagande i ett forskningsprojekt, som utgår från Elisabeth Fivaz´ grupp i Lausanne i Schweiz. Forskningen pågår i fyra olika länder och beskriver hur det är att bli en ny familj, att bli tre från att ha varit två. Monica Hedenbro är ansvarig för den svenska delen och övriga forskningsprojekt pågår i fransk- och tysktalande Schweiz samt i Seattle, USA. Till sammans med Anette Lidén har hon utvecklat en manual för kodning och beskrivning av interaktionerna i triaden enligt Lausanne Triadic Play (Hedenbro M & Lidén A 2002)

Den första triangeln – Lausanne Triadic Play

Vinjett

”Tänk dig att det är en tidig söndagsmorgon och en mamma och hennes lilla dotter är i köket. Babyn har just fått mat och är nöjd och belåten och hon drar in sin mamma i den ena efter den andra dialogleken medan pappan nöjt tittar på. Nu tittar babyn inbjudande på honom och nu är det hans tur att leka. Rörd och lycklig tittar mamman på dem och efter en stund börjar hon också leka. Det blir stunder av innerlig glädje och stunder av ömhet och sympati när barnet blir trött och gnälligt. Kanske drar hon sig litet tillbaka då och kan se hur föräldrarna talar om henne, om hur fantastisk hon är, deras lilla dotter. (Fivaz-Corboz *The Primary Triangle* sid xii, min översättning)

Introduktion

Den ovan beskrivna scenen ger en komprimerad och tydlig bild av den triadiska leken med dess fyra olika moment. Elisabeth Fivaz-Depeursinge och Antoinette Corboz-Warnery är verksamma i Lausanne i Schweiz, där de är grundare och ledare för The Center for Family Studies och de inleder sitt förord till boken ”*The Primary Triangle*” på detta sätt. Elisabeth Fivaz-Depeursinge är Ph D och Professor of Clinical Ethology at the University of Lausanne Medical School. Antoinette Corboz-Warnery är M. D. och psykiater, psykoanalytiker och familjeterapeut vid Universitet i Lausanne. Boken beskriver deras forskning, som inleddes 1977 och utgår ifrån både en utvecklingspsykologisk syn och en systemisk syn på mödrar, fäder och deras små barn. (Den följande beskrivningen av Lausanne Triadic Play LTP, baseras på

kapitel 1-3 i boken *The Primary Triangel* av Fivaz-Corboz, om inget annat anges).

Triolog- och dialoglek är helt enkelt till för nöjes skull precis som samvaron med vänner. Leken är till för att skapa en känslomässig gemenskap som ju är grunden i våra nära relationer. Det första sammanhanget där vi utvecklar dessa nära relationer är - för det mesta - i den första triangeln, den som består av mamma, pappa och barn. Vi vet inte så mycket om hur en ny familj utvecklar sina nära relationer när de blir tre från att ha varit två. Däremot vet vi mycket om en-till-en relationer, mamma/barn, pappa/barn, man/hustru. Men hur dessa relationer utmynnar i "tresamhet" i en triad har tidigare varit outforskad mark. Kanske har vi ännu inte till fullo insett, att naturens mening är att vi skall anpassa oss för att relatera till mer än en person, eftersom vi ju alla är frukten av två.

Trianguleringsbegreppet används i både psykodynamisk teori och i familjesystemteori. Inom psykodynamisk teori tänker man på det oidipala barnets subjektiva upplevelse av att vara uteslutet från föräldrarnas relation. Inom familjesystemteorin syftar man på hur barnet dras in i föräldrarnas konflikt för att dölja spänningen mellan dem.

Men barnet erfar inte bara exklusion utan även motsatsen dvs. inklusion. Barnets erfarenhet innefattar således inte bara "två mot en" eller "två minus en" utan också "två för en" eller "två plus en" och framför allt "alla tre tillsammans". Barnet alternerar mellan att vara i fokus för föräldrarnas uppmärksamhet, att vara i periferin men ändå inkluderat och sist men inte minst i att vara alla tre tillsammans i en "tresamhet". Föräldrarna ställer tillsammans upp för barnet och bildar ett gemensamt samarbetande föräldraskap. Intresset för gemensamt samarbetande föräldraskap finns också i det normala perspektivet på familjens struktur. Trots betydelsen av livscykelns utvecklingsprocesser är forskningen rörande familjeprocesser under småbarnstiden liten. Även om utvecklingsforskare betraktar den primära triangeln som den ekologiska nischen för utveckling så har huvudtemat i forskningen varit en-till-en relationen framför allt mor-barn dyaden.

Lausannegruppens forskning

Lausannegruppen började sina studier av den första triangeln i början av 80-talet och syftet med forskningen är att utveckla kunskap och teori kring den tidiga utvecklingen och betydelsen av familjens samspelsmönster. Fokus i forskningen är att observera triaden, den första triangeln, den som vi föds in i. Forskningen inkluderar studiet av tre områden; klinisk verksamhet, forskning

genom observation av normalfamiljer, dvs. frivilliga familjer samt slutligen att utveckla en systemteori för familjens samspelsmönster.

Forskningen bedrivs genom

- observationer av normalfamiljer som anmält sig frivilligt
- observationer av familjer från klinisk praktik
- att upprätta teoretiska modeller för familjens samspelsmönster samt
- att länka samman utvecklingspsykologi och familjens samspelsmönster utifrån vardagslivet och konstruera en forskningssituation, där detta kan studeras.

Sammanfattningsvis

Lausannegruppen kom fram till att studiet av den första triangeln skulle innefatta följande steg i utförandet:

1. Man ville studera familjens stabila, funktionella samspelsmönster dvs. det mönster som utvecklas när man blir tre. Man ville definiera de olika samspelsmönstren som man observerade i familjerna. På så sätt skulle man kunna analysera en familjs resurser och svagheter.

Man ville också studera familjen som en helhet redan från början i motsats till att se familjen som en uppsättning dyader.

Slutligen ville man studera familjen som en grupp i samverkan i stället för att se familjen som familjemedlemmarnas inre representationer. Detta innebar att forskningssituationen måste vara utvecklingsfrämjande och att det måste finnas inbyggda möjligheter till förebyggande och/eller terapeutiska interventioner.

2. Man ville jämföra familjeterapins sätt att beskriva problematisk triangulering och normal triangulering.

Man ville dra paralleller mellan problematiska trianguleringar och normala trianguleringar. Genom att följa trianguleringens utveckling i samspelet mellan barnet och föräldrarna kunde man observera familjens specifika mönster och beskriva det i mikroperspektiv.

3. Lausanne Triadic Play (LTP) ramar in familjens samspel på ett nytt sätt. Huvudfokus i metoden är utvecklingspotentialen. Familjen skall tillsammans lösa ett problem och man skapar ett sammanhang för familjen, som ger möjlighet till förändring och som utmanar familjens anpassningsförmåga och kreativitet. Man ville observera familjens resurser och de möjligheter till förändring som man observerade i samspelelmönstren.

Lausannegruppen sökte således efter de funktionella samspelelmönstren. När man observerar en familj i LTP-leken använder man sig av alla sina färdigheter, som sunt förnuft, intuition, kliniska erfarenheter och kunskap om LTP-uppgiften för att utvärdera hur familjen arbetar tillsammans och hjälper och stöder varandra. Det är viktigt att komma ihåg att LTP-leken dvs. leken som man observerar inte utvecklas i ett vakuum utan utifrån givna förutsättningar. Uppgiften inkluderar inte bara familjeinteraktionen utan familjeinteraktionen under observation.

Lausanne Triadic Play scenario

Uppgiften består av en familjelek. Målet är att alla tre i triaden, mamma, pappa och barn, tillsammans på ett lekfullt sätt skall umgås med varandra inom "LTP: s ramar" och "på scen". Scenariot är fyra scener, som är sammanlänkande av "övergångar". Varje scen och varje övergång belyser en speciell aspekt av familjens samspel.

Det finns fyra delsystem i en triangel: tre delsystem "två + en", när två är tillsammans och den tredje i periferin och ett delsystem "alla tre tillsammans", när alla tre samspelelar. Scenariot är arrangerat för att göra det möjligt att åstadkomma en sammanhängande lek. Familjen kommer till LTP sessionen och får en muntlig LTP instruktion som innehåller följande; (bilaga 1)

- En av er skall leka med barnet och den andra vara i periferin.
- Byt roller, den andra skall leka med barnet och den första vara i periferin.
- Alla tre skall leka tillsammans.
- Ni som par skall prata med varandra och barnet vara i periferin.
- Ni själva bestämmer hur ni placerar stolarna och när ni skall byta scen och när ni skall sluta leken och vem av er som skall börja leka med barnet. Hela leken brukar ta ungefär 20 minuter.

Fokus är att observera triaden. Det är när man observerar triaden i det kliniska sammanhanget, som den får sin mening. Därför är familjens sätt att

fungera på scenen inneboende i uppgiften. Leken videospelas för att sedan kunna mikroanalyseras och i forskningssammanhang använder man sig av två kameror för att ordentligt kunna fånga både barnets och föräldrarnas mimik och rörelser.

Att fungera på scen

Dramat som utspelar sig mellan familjen och observatörerna, som ju även är auktoritetspersoner, handlar för pappa, mamma och barn inte endast om att ha roligt tillsammans. Familjen skall leka självständigt men inom givna ramar enligt experternas önskan och också inför en osynlig publik. Det kan finnas händelser i föräldrarnas förflutna som då gör sig påminda. Den aktuella förälder/barn relationen kan bli en repetition av tragedier från föräldrarnas egen barndom. Hur det hela utvecklar sig i de olika scenerna kan också bero på barnets aktuella sinnesstämning, kärnfamiljens dynamik och familjens nuvarande relationer med ursprungsfamiljerna och andra signifikanta händelser. Även relationen till det observerande teamet är betydelsefull.

Samarbetsalliansen

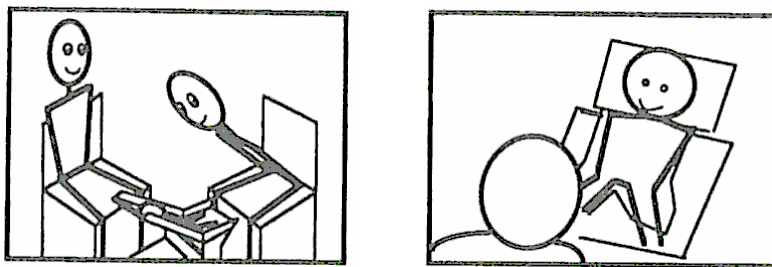
Det finns många teorier om det ömsesidiga inflytandet mellan observatör och försöksperson. Här är den viktigaste aspekten av samarbetsalliansens betydelse att själva observationen är en betydelsefull intervention i sig och konsekvenserna blir viktiga. Sammanhanget där familjen observeras måste noggrant analyseras och man måste utforma det omsorgsfullt för att underlätta triadsampelet. Det är en etisk skyldighet att erbjuda ett sammanhang, som ger goda erfarenheter och kan innebära interventioner och stöd om det är nödvändigt.

Föräldrarnas beslut

När föräldrarna har fått LTP instruktionen måste de snabbt fatta beslut om vem som skall börja och hur de skall vända bordet och stolen. Vem vill vara först ut? Det är kanske skönt att få det hela avklarat eller är det bättre att vänta och se hur den andra gör. Kanske vill man visa upp hur bra man leker med sitt barn. Hur som helst är det många beslut som skall tas på kort tid och barnet orkar inte vänta för länge. Det sätt som föräldrarna löser det hela på avslöjar mycket om deras samarbete.

Scen 1 Mamma och barn + pappa

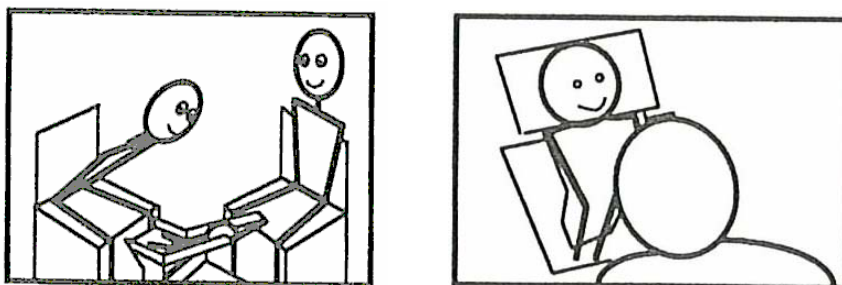
Den fysiska placeringen ökar den triangulära effekten. Närheten i sig själv ökar den känslomässiga mottagligheten. Framför allt gäller det mellan föräldrarna som hela tiden kan upptäcka den andres beteende utifrån. För en observatör kan det ibland vara svårt att inte ta "två + en konfigurationen" som en dyad istället för en triad, dvs. en "tresamhet" med närvaro av en tredje, som också skall samarbeta. Vi tänker oss att mamman börjar leka med barnet. Pappan tittar på och blir så engagerad i leken mellan sin hustru och barnet att även han snabbt glömmer kameran. Men han försöker att inte bli så engagerad att han stör barnet. Ibland faller han in i deras skratt och barnet vänder sig då mot honom och ler och han blir kanske frestad att agera. Men han följer reglerna och vänder sig till mamman och hon säger till barnet "Du kanske vill leka med pappa också, men det blir hans tur sen" Man kan kalla pappan en "deltagande observatör", en position som säkerligen är svårare för en förälder än för en professionell.

Figur 1 The Primary Triangle, sidan 4, scen 1, två + en

Scen 2 Pappa och barn + mamma

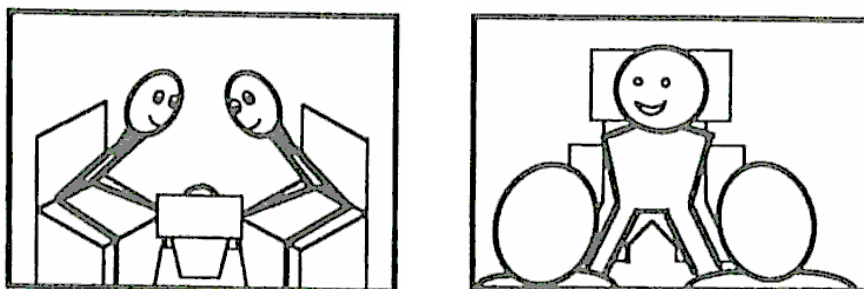
Det förekommer ganska ofta att barnet är mindre engagerat i den andra delen av leken oavsett om det är mamman eller pappan som leker. Barnet är kanske litet trött nu eller uttråkat och det är viktigt att se hur föräldrarna hanterar den situationen. Står den "icke aktive" föräldern ut med att inte gripa in och litar på att den andre klarar av situationen eller drar "han/hon" sig tillbaka för att inte ingripa och överger på så sätt den andre föräldern.

Figur 2 The Primary Triangel, sidan 4, scen 2, två + en

Scen 3, Pappa, mamma och barn

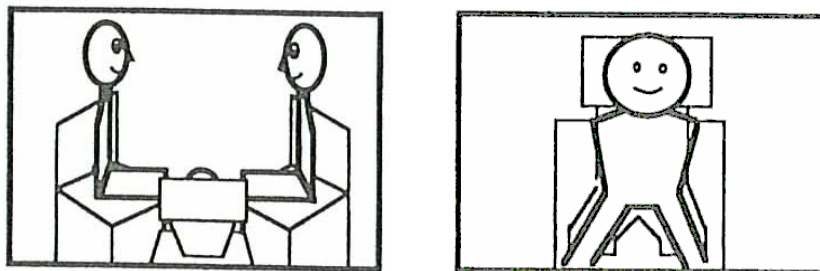
För observatören ger den tredje delen, ”alla tre tillsammans”, en ny dimension till den triangulära processen; den direkta interaktionen mellan ”tre”, som är mycket mera komplex än mellan två. Samarbete mellan tre kräver stor förmåga till samordning av alla tre. Det är i den här delen som det förekommer mest misstag. Det syns tydligt hur svårt det är att samarbeta om föräldrarna är stressade eller i konflikt med varandra. Den här delen är den mest komplexa i familjeprocessen och därför mycket signifikant kliniskt så väl som utvecklingsmässigt. Scenen med alla tre tillsammans ger oss möjlighet att tydligt observera föräldrarnas samarbete när de samspelar med barnet. Det märks om de konkurrerar och exkluderar varandra inför barnet eller om de blir helt förvirrade när de båda skall samordna sin lek med barnet. Man har observerat att barn, som endast är 12 veckor gamla tycker om omväxling om föräldrarna a) tydligt visar sin ömsesidiga tillgänglighet och b) flexibelt kan acceptera att barnet ibland föredrar den ena av dem. Å andra sidan blir även så små barn lätt stressade om föräldrarna konkurrerar och motarbetar varandra.

Figur 3 The Primary Triangle, sidan 4, alla tre tillsammans

Scen 4, Mamma och pappa + barn

Den sista delen är också en ”två +en konfiguration”, och nu är det barnet, som är i den tredje positionen. Processen är mer komplex än i de två första två +en scenerna. Att barnet är i tredje position innebär en annan status än om de vuxna är i den positionen. Mycket små barn kan ägna sig åt självreglering men de kan också behöva hjälp. Trots det kan barnet också inta en betraktande position. Det blir bäst när föräldrarna blir engagerade i sin uppgift och det gör det enklare för barnet. Å andra sidan måste föräldrarna fortsätta sin omsorg om barnet, trots att de skall skapa en separat dyad. Dessutom finns det många möjligheter till trianguleringar. Den här delen visar föräldrarnas förmåga att tillsammans med barnet skapa gränser mellan subsystemen och tillsammans förhandla om en konfliktfylld uppgift.

Figur 4 The Primary Triangle , scen 4 sidan 4, två + en

Övergången mellan scenerna

Hur föräldrarna byter mellan scenerna är betydelsefullt i LTP och ett känsligt moment. Det blir inalles tre övergångar och föräldrarnas sätt att hantera dem säger mycket om deras samarbete. T ex hur de övergår från kompletterande roller till symmetriska och hur de lyckas separera från att vara ett föräldrar/barnsystem till ett subsystem som par. Föräldrarna bestämmer själva när de vill byta, men de behöver stämma av med varandra innan de skiftar. Dessutom bör de på något sätt förbereda barnet på vad som skall hända, så att barnet också är förberett på en förändring. Om den observerande föräldern kommer in i leken utan att den aktive är förberedd kan det uppfattas som ett intrång istället för ett förslag om byte. Det kan innebära konsekvenser inte bara för föräldrarna utan också för barnet. Barnet utsätts för stress och förvirring och föräldrarna kan känna allt från behov av att reparera till att hämnas. I

praktiken är dessa sekvenser mycket korta - 15-30 sekunder – och tydligt markerade. En bra övergång är så snabb, att den kan få oss att tro att den är tydlig och enkel. Samordningen som finns bakom är inte märkbar. Men med hjälp av videokassetten kan man analysera händelsen i slow-motion och då kan man observera en underbar dans. Det bästa sättet att upptäcka den är att, när övergången är klar, gå bakåt för att undersöka hur den förbereddes.

Reparation

Men hur lyckas föräldrarna i sitt agerande från stund till stund? Kan de reparera eventuella misstag och felsteg och blir det bättre efter ett försök till reparation? Om man studerar övergångarna moment för moment så ser man en mängd misstag och det är vanligare med misstag än inga misstag, eftersom det ju handlar om separata individer i ett komplext samspel. I övergångarna handlar det om två steg i transaktionen, dekonstruktion och konstruktion. Man skall avsluta en scen och börja en ny. Det är inte så förvånande att just övergångarnas krav på samordning är mest känslig för spänningar och konflikter mellan föräldrarna. Det finns många möjligheter att göra misstag och det finns lika många möjligheter att reparera misstagen trots att de är normala och konstruktiva delar i ett samarbete. Även om det är normalt att göra fel i den här situationen, så krävs det stor ömsesidighet för att reparera dem. En del fel är svårare än andra att reparera och kräver mer av föräldrarnas förståelse och empati för varandra. Det är lätt att observera, när vi ser triadfilmerna och studerar de olika samspelsmönstren.

Familjens samspelsmönster

I forskningen kunde man särskilja olika typer av samspelsmönster i familjen. De indelades i fyra kategorier, samarbetande (cooperative), stressade (stressed), insnärjda (collusive) eller störda (disordered). Samarbets- och stressmönstren är ”tillräckligt goda”. Det innebär att föräldrarna skapar ett gynnsamt och beskyddande sammanhang för barnets anpassning och utveckling. I de stressade mönstren kan leken uppvisa svåra avsnitt, men de övervinns och föräldrarna når fram till sitt mål och det positiva tar överhanden.

Både de insnärjda och de störda samspelsmönstren beskriver allvarigare familjekonflikter. I det insnärjda mönstret märks föräldrarnas öppna eller dolda koalition. De drar in barnet i sin obearbetade konflikt och barnet kan komma i en mellanposition eller i en syndabocksposition. Leken avbryts hela tiden och det går inte att se något sammanhållande tema. Istället för att leka och ha trevligt tillsammans blir leken en öppen eller dold tävlan mellan

föräldrarna. Även om föräldrarna försöker dölja negativiteten på ett civiliserat sätt är det lätt att upptäcka den.

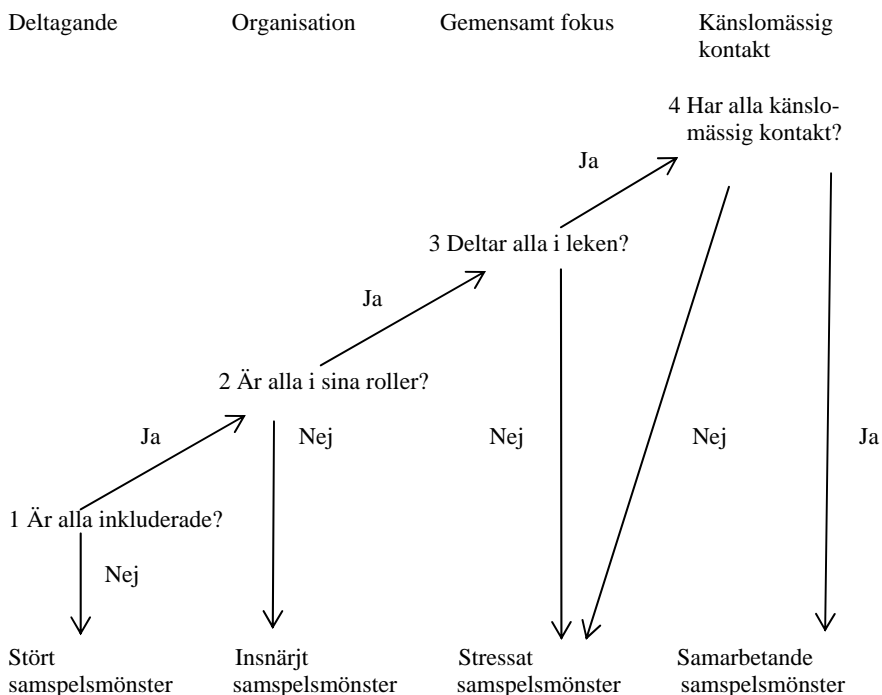
I det störda samspelsmönstret märks fientligheten mellan föräldrarna tydligare, även om de också försöker dölja den. Som observatör kan man bli förvirrad. Lösningar, som är tänkta att engagera och leda till samarbete kan resultera i att man drar sig till tillbaka och exkluderar den andre föräldern. Leken blir rigid eller kaotisk och osammanhängande. Den slutar ofta i ett totalt misslyckande eller i ett dödläge. Känslorna är tydligt negativa även om de täcks upp av någon sorts pseudopositivitet.

Analysen av LTP filmer visar tydligt att de tre deltagarna hela tiden måste samarbeta som ett team om de skall uppnå triadlekens mål. De behöver inte vara perfekta hela tiden men de måste leka tillsammans på gott och ont. Man kan observera hur de hjälper och leder varandra, när det gäller både utvecklings- och strukturperspektivet. Leder föräldrarna barnet och underlättar för det på ett för åldern och utvecklingen lämpligt sätt? Svarar barnet på föräldrarnas lösningar på ett åldersmässigt adekvat sätt och uppmuntrar på så sätt sina föräldrar? Dessa analyser visar på kvalitén i familjeinteraktionen. Den viktigaste egenskapen är förmågan hos båda föräldrarna att arbeta tillsammans och att hjälpa varandra.

Bedömning av familjens samspelsmönster

För att bedöma familjens samspelsmönster utgår man från fyra funktioner. Dessa delas in i deltagande, organisation, gemensamt fokus och känslomässig kontakt. Lausannegruppen har konstruerat ett schema (se figur nedan) som visar hur familjer samspelar i de olika samspelsmönstren. Schemat gör det möjligt att på ett relativt enkelt sätt se hur samspelet fungerar i triaden och vad familjen behöver hjälp med. För att ett triadsamspel eller ett dyadsamspel skall fungera väl bör dessa funktioner vara uppfyllda.

De fyra funktionerna i triadleken

Figur 5. Bedömning enligt LPT:s ramar (sidan 57 min översättning)

Deltagande

Den första frågan gäller om föräldrarna fungerar som ett team och samarbetar om uppgiften och leder barnet så att det passar barnets ålder samt om barnet svarar på föräldrarnas förslag på ett utvecklings- och åldersmässigt adekvat sätt. Det enda som krävs är att varje individ är inkluderad och deltar, utan att man behöver specificera på vilket sätt. Det innebär relativt litet samarbete och det kan inte uppstå så många komplikationer och är den enklaste uppgiften. Man ber familjen att "agera som en familj" och det är så självklart men betydelsefullt, att man ofta förbiser det, när man analyserar interaktionerna i en familj. Om man ser den här funktionen i ett tidsperspektiv så är det den, som varierar minst. I den triadiska leken måste varje individ delta från början till slut för att leken skall bli till en sammanhängande berättelse.

Organisation

I LTP instruktionen finns en inbyggd funktion som gäller organisation. Man talar om hur individerna skall förhålla sig till den tredje individen i varje scen. Det är endast när var och en av de tre individerna ”är i sina roller” enligt instruktionen, som triadleken lyckas. Organisation är ett mer sammansatt och varierande funktion än deltagande. Det är reglerna som bestämmer vem som skall vända sig till vem och hur man sedan skall byta mellan scenerna, så att det blir fyra avsnitt i leken.

Gemensamt fokus

Leken blir bara triangulär om alla tre individerna har samma fokus dvs. den pågående leken. Den här funktionen är ännu mer sammansatt och snabbare än de tidigare. Man måste tillsammans följa upp och fokusera på varje moment i leken och det kräver stor förmåga till samarbete eftersom det innebär ständiga växlingar.

Känslomässig kontakt

Precis som dialoglek kräver triologlek att individerna har känslomässig kontakt med varandra. Det är på så vis man känner och delar glädje och gemenskap. Det här är den mest komplexa och sammansatta funktionen och är det som varierar mest, om man ser över tid. Det beror på att det innehåller både samtal och känslomässiga signaler, som kräver att man samspelar i mycket korta avsnitt. Kliniskt kan man se att individerna använder sig av olika fysiska signaler, när de leker. De lutar sig fram över bordet och bakåt i stolen, de nickar med huvudet, de blundar och tittar bort och visar upp olika ansiktsuttryck och de gör gester med händer och armar och ändrar röstläget. Växlingarna mellan alla dessa uttryck går mycket snabbt.

Triangulering

I alla fyra scenerna måste man relatera på ett ”tresamt” sätt, dvs. man måste relatera till de två andra oavsett vilket roll man just har. Man måste relatera såväl i ett positivt som i ett negativt sammanhang, t ex i harmoni, osäkerhet och konflikt. Slutligen måste man som förälder relatera på ett sätt som är lämpligt för barnets ålder när det gäller att förmedla känslor både intersubjektivt och öppet på den sociala scenen.

Triangulering är barnets och föräldrarnas sätt att hantera ”trianglarna” i de fyra scenerna. Det kan innebära att de leker och har roligt tillsammans eller att de klarar av en konflikt eller försöker reda ut en osäker situation. Barnet och föräldrarna gör det här genom att använda sig av specifika triangulära

strategier. Strategierna skiljer sig mycket mellan de olika samspelsmönstren och konsekvensen blir att också effekten och resultaten blir mycket olika.

Differentierad (Differentiated) triangulering kan man observera i de samarbetande samspelsmönstren. Barnet och föräldrarna agerar i de fyra trianglarna så att "tresamheten" maximeras och strategierna är många, effektiva och åldersadekvata.

Begränsad (Restricted) triangulering förekommer i de stressade samspelsmönstren. Även här hanterar barnet och föräldrarna de fyra trianglarna på ett bra sätt, men det finns spänningar i "tresamheten". Strategierna blir inte lika effektiva och kanske är de inte helt åldersadekvata för att lösa en konflikt eller klara ut något som känns osäkert.

Omvägs (Detouring) triangulering kännetecknar de insnärjda allianserna. Barnets trianguleringsförmåga tycks var till för att tjäna föräldrarnas konfliktfyllda relation. De negativa känslorna dominerar och det blir svårt att hantera trianglarna. "Tresamheten" får ingen kraft och passar inte barnets ålder.

Paradoxal och/eller odifferentierad triangulering finns i de störda allianserna.

I den odifferentierade trianguleringen saknas ett meningssammanhang som gör att det inte går att tolka samspelet. Strategier saknas nästan helt och "tresamheten" är utom räckhåll och triangulering förekommer inte.

I den paradoxala trianguleringen är föräldrarnas dolda konflikt hela tiden närvarande och samspelet visar upp förvirring och negativitet. Föräldrarna använder barnets förmåga till triangulering för att förvränga den på ett paradoxalt sätt.

Trianguleringarna är relaterade till de olika samspelsmönstren. I de tillräckligt goda mönstren förstärker de "tresamheten", medan de kan öka förvirringen och negativiteten i det störda eller insnärjda samspelsmönstren

Sammanfattningsvis

gör man en bedömning av familjens samspel utifrån de beskrivna funktionerna. En familj som leker tillsammans och där föräldrarna hjälper och stöder varandra som ett team leder också sitt barn på ett åldersmässigt adekvat sätt. Barnet i sin tur svarar på föräldrarnas lösningar på ett sätt som är lämpligt för dess ålder. Den familjen bedöms ha ett samarbetande (cooperative) samspelsmönster. En familj som lyckas genomföra leken men där svårigheterna ibland dominerar och stör lekens harmoni räknas till det stressade samspelsmönstret. Båda dessa samspelsmönster är tillräckligt goda (good enough) för barnets utveckling och trygghet. De två övriga samspelsmönstren, det insnärjda (collusive) och det störda (disturbed) är problematiska för barnet. Det är svårt att upptäcka något samarbete mellan föräldrarna. I stället

konkurrerar de och kritiserar varandra och motarbetar varandra. De obearbetade konflikterna mellan föräldrarna överförs på barnet som hamnar i en mellanposition. Skillnaden mellan de två senare samspele mönstren är att i det insnärjda mönstret försöker man dölja konflikten och uppträda på ett civiliserat sätt medan fiendligheten i det störda mönstret är öppen och leken blir än mer kaotisk och/eller rigid.

Syfte, metod, material och etik

Syfte

- Att pröva om triadfilmning är en användbar metod vid bedömning i kliniskt barnpsykiatrisk arbete med småbarnsfamiljer. Kan vi med hjälp av filmen bättre förstå barnets och föräldrarnas samspel och problematik och på så sätt hitta rätt fokus i behandlingsarbetet?
- Att undersöka om vi genom att studera och jämföra triadfilmerna vid in- och utskrivningen kan utvärdera vårt arbete på ett både enkelt och effektivt sätt?

Metod

Analys av åtta triadfilmer med fyra familjer enligt de begrepp och definitioner av familjens samspelsmönster, som beskrivits ovan enligt LPT - Lause Triadic Play.

Material

Efter det första försöket sommaren 1999 började vi att filma en del av familjerna enligt LTP från hösten 1999. Sedan verksamheten flyttade till Wollmar Yxkullsgatan 2002 har vi i stort sett filmat alla familjer. En film togs om möjligt första dagen och den andra filmen den sista dagen av behandlingsperioden på avdelningen. Alla filmer diskuterades på behandlingskonferensen och i handledning. Den första filmen använde vi för bedömning och för att hitta fokus i behandlingsarbetet och den andra filmen för att se om någon förändring skett och vilka insatser som ytterligare behövdes. Sammanlagt har vi således filmat nära 150 familjer under de här åren. Av alla dessa filmer har jag valt filmer från fyra familjer från år 2002 och 2003. Jag har valt just de här familjerna för att visa hur man kan använda metoden i familjer med olika problematik och bakgrund. Hänsyn har också tagits till hur familjerna upplevt filmningen. En del familjer som varit positiva har ändå inte önskat att vi behåller filmerna eller använder dem mer än i den aktuella situationen, vilket vi självklart respekterat. Urvalen och analyserna är gjorda utifrån min erfarenhet av att ha sett och diskuterat många filmer. De fyra familjerna, som får illustrera vårt arbete med LTP har godkänt att vi använder filmerna i utbildning och forskning och har själva uppfattat filmningen positivt.

Charlotte är en prematurfödd flicka och yngst i en familj med två äldre barn. Denna situation innebar en stor kris och påfrestning för föräldrarna, framför allt för modern. Filmen är från 2003 och jag har själv varit behandlingsansvarig.

David är en treårig pojke där frågeställningen är om han har någon form av neuropsykiatrisk problematik. Filmen är från 2003 och med annan behandlingsansvarig

Biancas föräldrar kom till Sverige som flyktingar från Asien, när modern var gravid. Modern vårdades på vuxenpsykiatrisk klinik både under graviditeten och efter förlossningen och fadern blev förste vårdare. Filmen är från 2003 och jag har själv varit behandlingsansvarig.

Agnes är tre år och har sömn- och matproblem samt svåra aggressionsutbrott. Föräldrarna som är invandrare är helt uttröttade och maktlösa. Filmen är från 2002 och jag har inte träffat familjen.

Etik

Familjerna skriver på en överenskommelse som är utformad i tre olika steg när det gäller användandet av filmerna. Det gäller tillåtelse att använda filmerna dels i vårt arbete med familjen på avdelningen, dels i forsknings-sammanhang och slutligen i utbildning. (Bil 4)

I boken *The Triadic Play* betonar författarna vår etiska skyldighet att erbjuda familjerna ett sammanhang som ger goda erfarenheter. Vi måste vara beredda att ge familjerna det stöd och de interventioner som är nödvändiga så att filmningen blir en positiv upplevelse som ger nya insikter och kunskaper och hjälp och stöd.

Triadfilmning på Triaden

Den första triadfilmen togs sommaren 1999 på avdelning 29 och sedan prövade vi oss fram. Vi började filma varje familj mer regelbundet när vi flyttade till Wollmar Yxkullsgatan 2002 och bytte namn till Triaden. När det gäller filmningen har olika filmare hittat sitt eget sätt att filma. Det är först de senaste åren från omkring 2003 och i samband med det här projektet som filmsituationen allt mer strukturerats i de olika momenten.

Det vanliga är att en av kontaktpersonerna filmar och målet är att det skall göras den första resp. sista dagen på Triaden. Kontaktpersonerna har för det mesta varit med i rummet, dels för att det har varit det enklaste sättet rent praktiskt och dels för att kontaktpersonen har uppfattat att det varit det bästa för familjen. De har varit bra för familjen att de finns nära, som stöd och trygghet om det skulle bli svåra situationer för familjen att hantera. Det är emellertid mycket ovanligt att filmningen har avbrutits. Familjen har själva visat att det är slut även om de olika scenerna inte genomförts helt enligt instruktionen.

Den senaste tiden blev det vanligare att kontaktpersonen ställde upp kameran på stativ och att familjen sedan var ensam i rummet under filmningen. Kontaktpersonen fanns utanför rummet, tillgänglig för familjen och familjen förmedlade själva när de var färdiga eller behövde hjälp. Detta har fungerat bra. Det är ju ofta så med nya metoder och arbets sätt, att det beror på hur trygg man själv känner sig, om det går att genomföra. Vi hade önskat att vi hade haft tillgång till ett spegelrum, så att vi liksom i forskningen kunnat följa vad som händer och också kunnat ingripa vid behov, men det har inte varit möjligt.

Vi har endast använt en kamera, som ju inte registrerar gester och ansiktsuttryck på samma sätt som i forskningen. Där använder man en kamera vänd mot barnet och en vänd mot föräldrarna. I forskningen filmar man också när instruktionen ges för att se hur föräldrarna reagerar då. Vi har inte gjort så, men det rekommenderas för de, som vill börja använda metoden. Vi har emellertid funnit att vår filmning varit fullt användbar för vårt sätt att använda filmerna under pågående behandling.

Efter ett möte med Elisabeth Fivas hösten 2002 blev vi striktare när det gäller placering av bord och stolar. Det är viktigt att de är placerade i en trekant och att föräldrarnas stolar är utan armstöd och i lagom höjd till bordet, så att de kan röra sig fritt. När de gäller de små barnen har vi använt en babysitter som vi ställt på bordet och som varit lätt för föräldrarna att vrida på. De litet större barnen har suttit i en barnstol eller tripptrapp stol.

Vi blev också noggrannare med vilka leksaker vi använde. I början filmade vi ofta i vårt lekrum med obegränsad tillgång till leksaker, vilket kunde splittra både barn och föräldrar.

Nu har vi ordnat leksakerna i tre korgar, en för barn 0 - 1½ år, en för barnen mellan 1½ och 3 år och slutligen en korg för barnen 3 - 6 år.

Korgen för de minsta barnen innehåller en skallra, ett fingerdjur, en tygball och en legokloss som kan låta och två mjukdjur. Vi ger familjen tre av dessa saker. I Lausanne använder man inga leksaker till de minsta barnen, men vi bedömde att det skulle bli för svårt för våra familjer, som ju kom till oss i en krissituation.

I korgen för barnen mellan 1½ - 3 år finns det en plocklåda, en fingerdocka och olika djur.

Korgen för barnen över 3 år innehåller dockskåpsleksaker och dockor samt en liten tåg bana.

När det gäller instruktionen, som ges till föräldrarna innan filmningen så har den också förändrats under arbetets gång. Från början förmedlade kontaktpersonen instruktionen till föräldrarna på ett ganska fritt och individuellt sätt. Vi har skrivit om den flera gånger och på senare tid har vi försökt att strikt läsa upp den och sedan frågat om föräldrarna har förstått den eller har några frågor och sedan lämnat rummet. Några kontaktpersoner har också filmat när instruktionen lämnats, för att sedan kunna studera föräldrarnas reaktion och relationen till filmaren. (Bilaga 2 och 3)

Vi har kommit fram till ett ganska bra sätt att filma och de flesta känner sig nu trygga i rollen som filmare. Tidigare kunde det hända att kontaktpersonen tvekade att filma en familj första dagen, därför att man uppfattade att familjen var för ömtålig och filmningen skulle bli en för stor ansträngning för dem. Föräldrarna säger ofta innan filmningen att det känns obehagligt, men det brukar gå över och de flesta blir engagerade och vill gärna se filmen.

Innan filmningen har föräldrarna skrivit på en överenskommelse om hur vi får använda filmen.(bilaga 4)

På Triaden använde vi den första filmen vid behandlingskonferenser och handledning och för att göra en bedömning enligt huvudfunktionerna i LTP, dvs. organisation, deltagande, gemensamt fokus och delande av känslor. Det är ett bra hjälpmedel i bedömningen av familjens problem, vad fungerar och vad fungerar sämre? På så sätt kan man få hjälp med bedömningen av vad man skall fokusera i behandlingen. Den andra triadfilmen används för att se om någon förändring har skett och på så sätt blir det en form av informell utvärdering men också ett hjälpmedel till att se vad familjen behöver fortsatt stöd med. De olika teamen på avdelningen använde filmerna på olika sätt. Självt brukade jag se filmen tillsammans med familjen och kontaktpersonen och använda mig av Marte Meo metodens huvudprinciper vid återgivningen.

När det gäller triadfilmning har vi således använt metoden i alla familjer, även om vi för övrigt anpassat insatserna till familjernas individuella behov. Om det är skilda föräldrar i konflikt eller ensamstående föräldrar har vi för det mesta inte filmat. Det finns möjligheter enligt LTP att göra det som jag återkommer till senare.

Fallbeskrivningar

Charlotte 1 år

Bakgrund

Charlotte remitteras till Triaden av kuratorn i det barnpsykiatriska teamet på sjukhusets neonatalavdelning. Charlotte är född extremt tidigt i vecka 26, dvs. nästan 3 ½ månad för tidigt och förlöstes med akut kejsarsnitt. Hon vägde 660 gram och var ordentligt tillväxthämmad. Graviditeten var komplicerad och modern fick tidigt blödningar, bäckenupplösning samt havandeskapstoxikos som ledde till akut kejsarsnitt. Då upptäcktes också att modern haft ett missfall och att hon burit på tvillingar. Charlotte var initialt vital men hon har haft ett långt neonatalt vårdförlopp. Hon har haft ett par allvarliga andningsuppehåll, som skrämde föräldrarna och de fick då kontakt med barnpsykiatrisk konsult. Charlotte vårdades på neonatalavdelningen i tre månader och skrevs ut till hemmet med sond. Sedan hemkomsten har det varit svårigheter med matningen och föräldrarna framför allt modern är totalt slutkörd och mycket ledsen. Charlotte har förutom matproblemen nu också fått en störd sömn. Hon kräks ofta vilket oroar föräldrarna eftersom hon är så liten. Modern uppfattar ibland att hon kräks om hon inte får som hon vill och föräldrarna känner att det är Charlotte, som har tagit över hemma och hela familjen rättar sig efter henne. I familjen finns två äldre söner, 7 och 5 år som också är mycket engagerade i sin lillasyster och behandlar henne som en prinsessa. Föräldrarna har en god relation till varandra och fadern har hela tiden varit med på neonatalavdelningen. Föräldrarnas personliga nätverk är bristfälligt, de har en dålig relation till moderns familj och faderns familj bor inte i Sverige.

Charlotte och föräldrarna är inskrivna på avdelningen i fem veckor och under den tiden fyller Charlotte 1 år. Första veckan är fadern med hela tiden, därefter börjar han arbeta deltid. Bröderna kommer vid ett tillfälle. På avdelningen får modern mycket stöd och hjälp framför allt vid matsituationerna som går allt bättre. Modern får också lära sig spädbarnsmassage. Hon har dåligt självförtroende som mamma till Charlotte och menar att det är så många som kan ta hand om henne bättre. ”Jag kan nog bara vara mamma till pojkar” säger hon. Charlotte är också en mycket envis och viljestark liten person som det är svårt att säga nej till. Familjen har ingen anhörig som kan hjälpa till och avlasta.

Vinjett till film 1

Det är familjens första dag på avdelningen och filmningen äger rum i vårt konferensrum. Familjen sitter vid ett fyrkantigt bord, Charlotte sitter i en barnstol mittemot filmaren, som också är kontaktperson och som finns i rummet. Föräldrarna, som är i 35 årsåldern sitter i stolar med armstöd mitt emot varandra. På bordet finns en mjuk rund boll, som kan låta om man skakar på den, några mjukdjur, och olika legofigurer, djur och bilar. Filmen är 14 minuter lång och de två första scenerna ungefär 3 minuter vardera och den sista 5 minuter.

Beskrivning av film 1

Det är mamma som börjar leka och hon lutar sig fram mot Charlotte, som har tagit tag i ett stort mjukdjur. Charlotte och mamma leker med djuret och båda är glada, Charlotte har så roligt att det märks i hela kroppen, hon viftar med både armar och ben. Sedan rullar de bollen till varandra tills den rullar ner på golvet på pappas sida. Han tänker ta upp den men hejdar sig. Så fortsätter mammas och Charlottes lek i ett fint samspel med mycket lust och glädje. När Charlotte vill ha bollen, som fortfarande ligger på golvet tittar mamma på pappa och säger ”hon vill gärna ha den där bollen” och börjar resa sig för att ta upp den. ”Det gör jag” säger pappa, som just har tittat på klockan. ”Ja tar du över” säger mamma till pappa.

Han tar upp bollen och Charlotte tittar på och han rullar bollen till henne och mamma lutar sig något bakåt. Pappa fortsätter att leka och mamma lutar sig mer bakåt. Charlotte är pigg och glad och skrattar högt och ibland tittar hon till på mamma som nickar bekräftande. Pappa och Charlotte leker med kon och hästen och sjunger tillsammans ”bä bä vita lamm” när de leker med fåret. Leken flyter smidigt och Charlotte skrattar högt. När en leksak ramlar ner på golvet tar mamma upp den och så är hon med i leken. Pappa tittar till på klockan och det är helt OK.

Nu leker de alla tre tillsammans med ett tåg och de olika djuren skall åka med och alla deltar och sätter dit djuren. Alla tre skattar och har ögonkontakt och så börjar de sjunga ”Imse vimse spindel” tillsammans medan de leker. Charlotte får beröm av båda föräldrarna för vad hon gör. Föräldrarna förbereder sig för den avslutande scenen, de plockar upp mjukdjuret och bilar från golvet och ger till Charlotte. Hon tittar först på pappa och så på mamma. ”Så” säger pappa och böjer sig fram mot henne, ”nu ska vi prata ett tag”.

Sedan lutar han sig bakåt och tittar på mamma och så lutar sig båda fram mot varandra. Charlotte håller på med sina leksaker. ”Vad ska vi prata om då?” undrar pappa och båda skrattar. Mamma sätter upp en hand för att inte titta på

Charlotte. Mamma tar snart ner handen igen och säger ”vi kan prata om vad vi skall göra på påsklovet” och de diskuterar sedan hur allt skall gå ihop under lovet med olika arrangemang och de funderar på olika alternativ. I ögonvrån ser de vad Charlotte håller på med och ibland skjuter de till henne en leksak, som hon försöker nå eller tar de upp något hon kastat på golvet. Så småningom börjar Charlotte låta allt mer, hon smäller sakerna i bordet och klagar högljutt och hon ser ibland litet förvånad ut, men kan ändå ta hand om sig själv ytterligare en stund. Hon tittar förvånad på sina föräldrar som är så upptagna av varandra. Hon gör olika rörelser och till slut säger hon till ganska högt, att hon har tröttnat på det här och sedan gäspar hon stort. Pappa och mamma märker det, men de är ännu inte klara med sin diskussion. Charlotte blir lugnare igen, men nu är hon uttråkad, gäspar och smäller med leksakerna i bordet. Föräldrarna och filmaren tycks vara överens om att nu får det vara slut.

Analys och diskussion av film 1

Det här är en familj i kris och föräldrarna har levt under psykisk press sedan deras lilla dotter föddes i vecka 26 för ett år sedan. De har sett fram emot att få komma till Triaden och det gör att samarbetsalliansen från början är god. De är helt införstådda med filmningen och de tycks förstå instruktionen utan problem. Hur föräldrarna bestämde vem av dem som skulle börja leken vet jag inte men det förefaller inte ha vållat dem några svårigheter.

Familjens samspelsmönster är ett tydligt samarbetande mönster. Alla tre är inkluderade och alla är i sina roller och deltar i leken och de har känslomässig kontakt med varandra. De har gemensamt fokus och det är lust och glädje i leken och det märks på Charlotte som skrattar och viftar med både armar och ben. De följer varandra och det är som en fin dans de tre utför tillsammans. Föräldrarna visar stor omsorg om sin dotter, de berömmar och bekräftar henne och med en fin ton i rösten. De visar respekt och tillit till varandra. I den sista scenen som är längst står de ut med att dottern har litet tråkigt medan de pratar med varandra. Och Charlotte klarar det bra även om hon visar tecken på både förvåning, ilska och otålighet.

När det gäller övergångarna mellan scenerna är de mycket smidiga och det är svårt att hitta misstag. Den första scenen som tar omkring 3 minuter slutar i en elegant övergång. Mamma och Charlotte leker och bollen rullar ner på golvet. Mamma verbaliserar detta och börjar resa sig för att ta upp bollen. Pappa har just tittat på klockan och han säger snabbt ”det gör jag” Mamma förstår direkt och svarar ”ja tar du över nu?” Nästa övergång är lika elegant. När något faller i golvet tar mamma upp och så är hon med i leken. Pappa

tittar till på klockan och ser att det är tid för mamma att komma in nu. Inför den sista övergången förbereder föräldrarna litet mer. De plockar upp saker från golvet och ger till Charlotte. Pappa böjer sig fram och säger till henne att nu ska vi prata ett tag och så lutar han sig litet bakåt och tittar på mamma och sedan lutar de sig fram mot varandra. Charlotte är sysselsatt med sina leksaker. De har genomfört en fin övergång och också talat om för Charlotte vad som kommer att hända.

Reparationer behövs knappast och de är inte synliga i den här filmen med vårt sätt att filma med en kamera. Vi vet ju att växlingarna går oerhört fort och att fel alltid görs och lika snabbt kan rättas till i en familj som samarbetar bra. Det närmaste jag kommit reparation är i första scenen mellan mamma och Charlotte. När bollen rullar ner på golvet tänker pappa ta upp den och lutar sig ner, men hejdar sig genast och lutar sig tillbaka i stolen igen. Han tycks komma ihåg att nu är det mamma som skall vara aktiv.

Charlotte triangulerar i andra scenen när hon och pappa leker. Hon skrattar och är glad och vill dela med mamma som nickar mot henne och ler och bekräftar henne

Hur vi använde film 1

Vi tittade tillsammans på filmen och kunde visa föräldrarna på alla positiva moment som finns i filmen och på så sätt stärka dem i sin föräldraroll. Vi kunde också visa hur bra Charlotte fungerade och klarade av den här situationen på ett utvecklingsmässigt helt adekvat sätt. Föräldrarna var både nöjda och förvånade över att Charlotte klarade den sista scenen så bra eftersom hon var van vid ständig uppmärksamhet.

Vinjett till film 2

Det är sista dagen på Triaden. Familjen sitter i samma rum med samma stolar och bord, men föräldrarna har bytt sida men mamma börjar leken även den här gången. Filmaren dvs. kontaktpersonen är i rummet som vid förra tillfället. På bordet finns ungefär samma men litet färre leksaker, några olika legofigurer, gubbar, häst, ko, bil och en vanlig mellanstor boll. Den här filmen är litet kortare, 11 minuter och varje scen ungefär 3 minuter lång.

Beskrivning av film 2

Mamma börjar leka och hon är aktiv och visar olika saker och Charlotte är intresserad. Mamma har ett mjukt, fint tonfall och hon sätter hela tiden ord på vad hon gör. Hon skojar och bekräftar sin flicka. Pappa tittar på och han har blickkontakt både med mamma och Charlotte och de skrattar tillsammans.

Pappa har tittat på klockan och när en sak ramlar ner på golvet tar han upp den och tar naturligt över leken. Han är också mycket aktiv men märker att Charlotte är litet avvaktande, men han lyckas stimulera henne och de rullar bollen till varandra och han berömmar henne och skojar och retas litet.

När bollen rullar till mamma kommer hon på ett enkelt sätt in i leken och pappa bekräftar genom att säga till Charlotte ”nu får mamma vara med”. De fortsätter att rulla bollen till varandra och skrattar och det är en fin stämning. De leker med olika saker och pappa busar med Charlotte och hon är nöjd med föräldrarnas olika förslag och alla är glada. Sedan bygger mamma och pappa ett tåg, som alla djuren skall få plats på, för nu ska mamma och pappa prata, förklarar pappa för Charlotte. När föräldrarna är nöjda med tåget ger de det till Charlotte, som blir glad.

Mamma och pappa lutar sig fram över bordet mot varandra och nu rullar de bollen till varandra och fnissar lite. Charlotte håller på för sig själv med alla leksakerna och smäller litet i bordet, så att något åker i golvet, mamma skrattar och tar upp. Föräldrarna pratar med varandra nära och intensivt. Charlotte pysslar med sitt men börjar bli litet trött, hon gnuggar sig ögonen, gäspar, piper lite och tar sig i öronen. Hon tittar på mamma och pappa som bara pratar och så kastar hon bollen i golvet och den rullar iväg långt. Charlotte tittar efter den och föräldrarna ser i ögonvrån, men fortsätter sin diskussion. Men nu vill Charlotte ha uppmärksamhet och hon sträcker sig så långt över bordet hon kan och vill ha någon sak längst bort, hon bankar och ropar och tittar på mamma, men när hon inte får svar sysselsätter hon sig en liten stund till. Men snart ropar hon Nää! och gnuggar sig i ögonen och pappa ser det och säger ”ska vi sluta?” Han tittar på mamma och på filmaren och de ler och tittar på Charlotte och visar att nu är filmningen klar.

Analys och diskussion av film 2

Familjen är mycket nöjda med vistelsen på Triaden och samarbetsalliansen ännu bättre eftersom vi nu känner varandra på ett annat sätt. Filmningen fungerar bra och föräldrarna tycker till och med att det är ganska roligt, de är avspända och angelägna om att få kopior på filmerna.

Familjens samspelsmönster är som i den första filmen samarbetande. De genomför en fin lek tillsammans och det är en glad och positiv stämning. De är uppmärksamma på hur Charlotte mår och avvaktar när det märker att hon är litet trött.

Övergångarna är smidiga och föregås av både verbal och nonverbal kommunikation. Det är pappa som sätter gränserna både när det gäller tiden och att förklara för Charlotte, och så var det också i den första filmen. Pappa tittar på

klockan och när en leksak ramlar ner på golvet tar han upp den och fortsätter att leka. Mamma accepterar att pappa tar över nu och lutar sig bakåt. Vid nästa övergång hämtar mamma upp en leksak från golvet och sedan är hon med. Pappa bekräftar genom att benämna detta till Charlotte, nu får mamma också vara med. Inför den sista övergången har de förberett ett tåg med alla djur till Charlotte och ger det till henne och hon blir glad.

Charlotte triangulerar en gång vardera i scen ett och två och vid båda tillfällena blir hon bekräftad av den andre föräldern och sedan återgår hon till samspelet och leken med den aktive föräldern.

Hur vi använde film 2

Filmen visade att det goda samspelet i den första filmen inte var en tillfällighet. Vi såg både Charlottes och föräldrarnas förmåga att klara av den här övningen. De var mer avslappnade än i den första filmen och föräldrarna var angelägna om att få behålla filmerna själva. Vi visade den också för remittenterna från neonatalavdelningen tillsammans med modern.

Resultat och sammanfattning

Under tiden på Triaden erbjuder oss att träffa moderns familj. Modern vill avvakta och bestämmer sig för att det får räcka med att hon får älta sin sorg och ilska med oss. En dag säger hon att nu känns det som om hon har ältat färdigt och kan gå vidare. Föräldrarna har ett gott stöd i varandra och det märks att de tycker om varandra och att de är vana föräldrar. På avdelningen får modern stöd i att sätta rimliga gränser och Charlotte kan allt mer acceptera detta. I början vänder sig Charlotte till alla, både personalen och de andra föräldrarna och barnen. I slutet av vistelsen har hon blivit ”mammig” och modern kan njuta av det.

Modern har genomgått en mycket svår graviditet och förlossning, hon har förlorat ett barn (tvilling till Charlotte) och varit nära att också förlora Charlotte. Under tre månader vistades de på sjukhus och framför allt modern oroade sig hela tiden för att Charlotte inte skulle överleva. Hon fick helt lita på personalen och kände sig oftast otillräcklig. Allt detta har säkerligen bidragit till hennes svårigheter att sätta gränser för Charlotte och att inte känna sig kompetent som mamma. Det är som om hennes tidigare erfarenheter som mamma har försvunnit, när det gäller sönerna känner hon sig säker och har inga svårigheter med gränser. Detta att hon inte kan använda sina tidigare erfarenheter förstärker hennes osäkerhet.

Charlotte är en mycket liten flicka men pigg och alert och hon fyller ett år under tiden på avdelningen och hon börjar också gå under tiden på Triaden.

När familjen skrevs ut från avdelningen planerade vi ett överlämningsamtal med remittenten.

Tyvärr drog detta ut på tiden och skedde nästan ett halvår senare. Familjen fortsatte sin kontakt med kuratorn och sjuksköterskan vid ätstörningsenheten som hade remitterat familjen och som de hade en god behandlingskontakt med. Charlotte följdes också där med regelbundna medicinska kontroller. Vi träffar mamma och Charlotte tillsammans med kuratorn och sjuksköterskan och tittar på triadfilmerna tillsammans. Allt fungerar bra nu och Charlotte utvecklas väl. Hon är en medveten och charmfull liten flicka, som vet vad hon vill och har kraft att genomföra sina önskemål så det gäller att kunna sätta rimliga gränser för henne. Pappa arbetar nu heltid och mamma planerar att börja några kurser till hösten. Bröderna är som tidigare mycket förtjusta i sin lillasyster. Förhållandet till moderns familj är neutralt.

David 3 år

Bakgrund

David och hans familj remitteras till Triaden av BVC- psykologen pga. språkförsening och svårigheter i samspel med andra. Föräldrarna vill kunna förstå Davids beteende och få hjälp med förhållningssätt för att främja hans utveckling. David har en bror som är drygt 1 år äldre och han utreds av ett neuropsykiatriskt team med frågeställningen ADHD problematik. Föräldrarna har oroat sig över David sedan han var mycket liten. Det har alltid varit svårt att få kontakt med honom. Han har varit lugn och lättskött, men alltid i sin egen lilla värld. De har fått lugnande besked på BVC och de har hoppats att svårigheterna skulle gå över. Brodern däremot har alltid varit oroligare och han sov mycket litet och oregelbundet de första två åren. Detta medförde att föräldrarna var mycket trötta, de fick byta av varandra på nätterna. Modern mådde bra under graviditeten med David förutom tröttheten pga. sömnbrist. De har svårt att få avlastning, eftersom morföräldrarna inte orkar och farmodern som ändå är ett stort stöd bor på annan ort. Fadern har oregelbundna arbetstider och modern arbetar deltid. David går på samma dagis som brodern och sedan någon månad tillbaka har han en assistent där.

Vinjett till film 1

Kontaktpersonen filmar familjen i vårt konferensrum första dagen på Triaden. De sitter vid ett fyrkantigt bord, David sitter i en tripptrappstol vänd mot kameran och föräldrarna mitt emot varandra i stolar utan armstöd. På bordet

finns endast ett leksakståg. David som är 3 år är lugn och intresserad av tåget under hela filmningen, till dess han i sista scenen efter hela 4 minuter verkar färdig med tåget och vill gå ner från stolen och föräldrarna ger då signal till filmaren att de är klara. Föräldrarna är i 30 årsåldern. Det är en lugn och avspänd stämning och föräldrarna är positiva och helt införstådda med uppgiften. Hela filmen är 15 minuter och tiden jämt fördelad mellan de olika scenerna.

Beskrivning av film 1

Pappa börjar leka med David och han följer honom, men ger också egna förslag och visar David olika delar till tåget. David leker intensivt och han har hela tiden en massa ljud för sig. Ibland tittar han på det som pappa visar men han ger inte någon blickkontakt. Pappa är mycket närvarande och engagerad, men han avvaktar Davids initiativ och låter honom hållas. Föräldrarna har god kontakt med varandra och ler mot varandra i samförstånd.

Efter en stund tycker mamma att det är lagom tid byta och hon tar tåget och börjar köra och David ser det och hon frågar om han vill köra. Pappa märker hennes initiativ och förstår och lutar sig bakåt och överlämnar till henne. Mamma lyckas intressera David och han hjälper till att köra tåget och han tycker det är roligt och tjuver till och viftar med händerna och pappa ler nöjt. Sedan leker de med djuren och mamma hjälper David, så att hans häst får plats längst bak på tåget och hon kör tåget runt bordet. David säger iiiiiviiiiii och hjälper till så att tåget nästan kör över kanten. Mamma räddar det och nu börjar de ta bort djuren från tåget tillsammans, sedan vill David sätta dit dem igen.

Mamma tittar på klockan och säger ”så nu får pappa också leka” och pappa böjer sig framåt. Alla tre leker tillsammans med djuren och tåget. Båda föräldrarna benämner vad de gör. De frågar David som pekar och visar var han vill sätta djuren. Sedan vill David ta bort djuren igen och sedan sätter han dit hästen och provar med de andra djuren. Föräldrarna hjälper och förstår vad David vill. Han ljudar/låter mycket. David får mycket beröm ”så duktig du är” säger båda till honom. Så kör pappa tåget och David hjälper till. Mamma ler och ser nöjd ut och sedan vill David att hon skall köra. Leken fortsätter så tills mamma säger ”OK nu får du leka själv”.

Föräldrarna lutar sig bakåt och David fortsätter att bygga med tåget. Föräldrarna är hela tiden uppmärksamma på David och de samtalar ganska fåordigt med varandra. David är nöjd, föräldrarna börjar tala om att det är första dagen här, planerar, verkar överens, har hela tiden ögonkontakt och ler mot varandra. David låter mycket, tittar upp ibland, lyssnar, han hör nog alla bilarna

på gatan utanför. Sedan känner han sig tydligen färdig med det här och börjar gå ner från stolen. Då gör föräldrarna ett tecken till filmaren att nu är de klara.

Analys och diskussion av film 1

Föräldrarna har länge oroat sig för David och är mycket positiva till att få hjälp på avdelningen. De verkar helt införstådda med att delta i det behandlingsprogram som föreslås och där triadfilmning ingår. Samarbetsalliansen är god och de tycks redan känna sig trygga med kontaktpersonen. De klarar uppgiften helt och hållet själva och söker aldrig stöd hos henne under filmningen. David tittar på filmaren vid något tillfälle men det tycks mer vara en slump att han får syn på henne när han tittar upp men han återgår snabbt till bordet och tåget.

Instruktionen är tyvärr inte filmad men det tycks som om båda föräldrarna helt har förstått vad de skall göra. Modern är den som håller reda på tiden och initierar övergångar. När filmen börjar är det David och fadern som leker.

Familjens samspelsmönster är samarbetande. Man blir både imponerad och rörd över hur fint de här föräldrarna på alla sätt gör det gott för David trots att de till synes får så litet tillbaka av honom. De känner honom väl och vet när han är nöjd. Alla deltar och föräldrarna fungerar tillsammans som ett team och de hjälper och stöder både David och varandra. De är mycket uppmärksamma mot David och följer och bekräftar honom hela tiden. Föräldrarna samarbetar och David driver dem men han följer också föräldrarnas initiativ efter sina förutsättningar. Föräldrarna lyckas tillsammans genomföra en sammanhållen lek som David blir engagerad i.

Det känslomässiga klimatet är positivt. Föräldrarna har fin kontakt med varandra och delar ofta känslor och det gör de även med David, även om de inte får så mycket tillbaka av honom. De vill att han skall vara nöjd och David verkar för det mesta nöjd och leken är anpassad efter hans förutsättningar. Det märks tydligt hur väl de känner honom och hans önsknings och egenheter.

Övergångarna mellan scenerna sker efter både verbal och nonverbal kommunikation mellan föräldrarna. Vid den första övergången verbaliserar modern till fadern efter det att hon har tittat på klockan och säger att nu är det hennes tur och han nickar och bekräftar henne. De informerar inte David, men det hela går mycket enkelt och smidigt. Vid nästa övergång mellan scen två och tre bjuder modern in fadern både verbalt och nonverbalt och han accepterar direkt. Hon verbaliserar också till David, ”nu skall pappa också leka”. Vid

den tredje och sista övergången säger modern till David, ”Ok nu får du leka själv, pappa och jag skall prata”.

Jag har inte funnit någon tydlig reparation. Det borde finnas men är troligen så finstämda och självklara att det är svårt att upptäcka dem.

David ger inte blickkontakt någon gång men han är nyfiken och intresserad av vad föräldrarna gör och ibland följer han deras initiativ. Föräldrarna ser hela tiden till att han är med i leken och deltar på hans villkor men leder också. I den här filmen förekommer ingen form av triangulering från David sida.

Hur vi använde film 1

Filmen användes som hjälp för att bedöma vilken typ av behandling man skulle fokusera på under avdelningsvistelsen. Man kunde genast se att föräldrarna fungerade optimalt med ett så pass handikappat barn. De fick bekräftelse från början att de var goda föräldrar och att deras oro för Davids beteende var berättigat. Däremot behövde de få mer konkret hjälp om hur man bäst kan hjälpa och utveckla ett barn med Davids handikapp.

Vinjett till film 2

Eftersom fadern inte kunde närvara sista dagen på avdelningen kommer familjen på återbesök veckan efter för avslutningssamtal och filmning. De sitter i ett annat rum ute på mottagningen. David sitter i en tripptrappestol och föräldrarna i stolar med armstöd mitt emot varandra. På bordet finns dockskåpsmöbler och dockor och en kartong med leksakståget. Alla verkar avspända och nöjda. David har napp i munnen. Mamma signalerar till filmaren/kontaktpersonen när de är klara, för övrigt har de ingen kontakt med henne under filmningen. Även den här filmen tar 15 minuter och tiden är som i den första filmen jämt fördelad.

Beskrivning av film 2

Mamma och David börjar leka med dockskåpsmöblerna och dockorna. Mamma är aktiv och David är med på noterna tills han får syn på kartongen med tåget. Mamma försöker locka tillbaka honom till dockskåpsleksaker genom att gå med en docka. Så småningom blir han intresserad och vill ha en docka men han vill hellre ha tåget och mamma märker det och flyttar bort dockskåpsmöblerna och öppnar kartongen. David är för ett ögonblick på väg ner ur stolen men pappa hindrar honom och hjälper honom tillbaka till stolen. Mamma öppnar tågkartongen och David börjar genast sätta ihop tågbanan. David bygger och får beröm av mamma som följer och hjälper honom och

sätter ord på det han gör. David är nu så engagerad att bygget tippas över bordskanten. Föräldrarna har hela tiden kontakt och pappa följer leken mellan David och mamma. När hon tittar till på pappa pekar han på sig själv. Mamma nickar mot honom och säger ”umm” och till David ”nu får pappa leka”.

Alla tre böjer sig över bordet men mamma lutar sig snart tillbaka. Pappa hjälper till att sätta ihop tågbanan och nu kör David tåget. Mamma rättar också till något men drar sig snabbt tillbaka och säger till David ”nu kan du köra” och visar med handen hur han kan köra runt med tåget. David kör och mamma tittar på honom och ler mjukt och pappa berömmar honom. Nu är banan rund och pappa är nöjd. Pappa har ställt möbler mitt i tågbanan och David får se det och försöker stapla stolar på varandra. ”Oj” säger mamma. ”Så duktig du är” säger pappa och så rasar alla, David låter litet och mamma vill ta ut nappen men det vill inte David. Pappa staplar stolarna och David kör tåget och välter stolarna och så fortsätter det med tåg och möbler en stund till dess pappa tittar på mamma och säger ”vill du komma in i leken nu”? ”Ja” säger mamma och böjer sig fram.

Mamma böjer sig fram och flyttar ut möblerna från tågbanan. Hon försöker sätta dockorna i tåget, men David tar bort dem. ”Får de inte åka med, nähej” säger mamma. Leken fortsätter med tåget och stolarna och alla är delaktiga och stöder varandra. Föräldrarna böjer sig ner mot David och båda försöker fånga hans uppmärksamhet men David kör tåget utan att titta på dem. Efter en stund tittar pappa på klockan och sedan på mamma som nickar och båda lutar sig bakåt.

Pappa frågar mamma ”är det vi nu”? och de skrattar. Mamma börjar prata om något hon vill att de skall göra tillsammans. Så diskuterar de när det kan vara lämpligt och de bestämmer att kanske kan de göra det i helgen. De skrattar lite, verkar litet besvärade av att sitta och prata nu. David har fortsatt att köra tåget runt och nu tittar han upp. Pappa ser genast och frågar ”vad vill du ha”? men lutar sig snart bakåt igen. David tittar förvånad på pappa och på filmaren. Föräldrarna tittar på varandra, umm säger pappa och mamma nickar också umm och hon signalerar till filmaren att nu är de klara.

Analys och diskussion av film 2

Samarbetsalliansen är god. Det har fungerat mycket bra mellan familjen och personalen på avdelningen och föräldrarna är nöjda med den hjälp de har fått och de insatser som planeras för David..

Familjens samspelsmönster är samarbetande, alla deltar, de är i sina roller, de har gemensamt fokus och de delar också känslor på det sätt som är möjligt med ett barn med Davids handikapp. Föräldrarna har god känslomässig kon-

takt med varandra och de gör allt för att fånga David, de lutar sig fram mot honom, de böjer sig ned, de får aldrig blickkontakt men han tittar till ibland och han är nöjd. De genomför åter en väl sammanhållen lek och hjälper och stöder varandra.

Även i den här filmen klarar de övergångarna mellan scenerna utan svårigheter. Vid den första övergången gör pappa ett tecken till mamma att det är hans tur nu och modern verbaliserar både till David och till pappa. Vid nästa övergång tittar pappa på mamma samtidigt som han säger ”vill du komma med och leka nu”? Inför den sista scenen har föräldrarna förberett tåget till David. Pappa tittar till på klockan och sedan på mamma och hon nickar. De säger inget till David men de har länge försökt fånga hans uppmärksamhet utan att få svar. De kommunicerar således både verbalt och nonverbalt i de två första övergångarna och i den sista endast nonverbalt. I den första verbaliserar mamma även till David.

Reparationer är svåra att se. Det närmaste jag har kommit är när pappa i den sista scenen vänder sig till David men han drar sig snabbt tillbaka och tycks komma ihåg instruktionen.

Som i den första filmen förekommer inte heller här trianguleringar enligt den givna definitionen och det kan inte heller förväntas av ett barn med Davids svårigheter.

Hur vi använde film 2

Den andra filmen bekräftade föräldrarnas förmåga att samspela med David på bästa möjliga sätt med hänsyn till hans problem att kommunicera som vi observerat i den första filmen. Davids svårigheter hade också dokumenterats både i miljöarbetet och genom psykolog- och läkarundersökningar.

Resultat och sammanfattning

Under avdelningsvistelsen psykologutreds David med hjälp av Griffiths utvecklingsskalor, Erica materialet samt genom avdelningsobservationer. Kontaktpersonen gör PEP test och dessutom utförs logopedbedömning samt medicinsk anamnes och bedömning.

Efter utredningen bedöms David som en pojke med stora svårigheter i förmågan till interaktion och kommunikation. Hans svårigheter ligger inom autismspektrum och uppfyller kriterierna för autism. Han remitteras till autismcentrum och rekommenderas att snarast få hjälp med bildstöd och träning i lugn miljö. Förhållandet till föräldrarna är tillitsfullt och de är mycket måna om honom.

Bianca 9 månader

Bakgrund

Bianca och hennes föräldrar remitteras av BVC psykologen pga. matproblem och en utplanande viktkurva. Modern har småammat och flickan vill inte ta emot vällingflaskan. Föräldrarna är flyktingar från Asien och kom till Sverige när modern var gravid. Hon var redan då deprimerad och har här vårdats på psykiatrisk klinik både under graviditeten och efter förlossningen och fått ECT behandling. Nu har hon kontakt med en psykiatrisk öppenvårdsmottagning, som kontaktat BVC psykologen för att få hjälp med anknytningen mellan mor och barn. Fadern har varit förste vårdare och under moderns sjukhusvistelser har han besökt henne varje dag med dottern för att modern skall amma och för att främja anknytningen mellan modern och barnet. Familjen bor inneboende i ett litet rum med tillgång till kök. Fadern skulle egentligen påbörja svenskundervisning nu, men han har svårt att lämna modern och barnet. Han tror inte att modern klarar av att ensam ta hand om dottern och de har ingen annan som kan hjälpa till. Föräldrarna är i 30 årsåldern och båda har akademisk utbildning. Fadern är angelägen om att lära sig svenska och börja arbeta och försörja sin familj. Modern tar nu antidepressiva mediciner och går på regelbundna kontroller, hon lider av minnesförlust och hon har till och med svårt att komma ihåg om hon givit dottern mat. Hon säger själv att hon har svårt att klara av dottern ensam och hon vill ha fadern som stöd hela tiden. Vi samarbetar med socialtjänsten och fadern får uppskov från sin svenskundervisning så att familjen kan komma till Triaden. Vi har tolk några gånger i veckan, men för övrigt kan vi kommunicera med familjen på engelska. Det är fadern som för ordet även vid tolksamtal, modern deltar även om hon för det mesta är tyst. Föräldrarna har varit med om många traumatiska händelser i sitt hemland innan de bestämde sig för att fly till Sverige. De har nu ingen kontakt med hemlandet. De har nyligen fått permanent uppehållstillstånd i Sverige.

Vinjett till film 1

Första dagen på Triaden filmar kontaktpersonen i vårt konferensrum. Bianca som är 9 månader sitter i en barnstol vid bordet mitt emot kameran och föräldrarna sitter på var sin sida om bordet i stolar utan armstöd. På bordet finns en mjuk boll, några leksaksdjur och en skallra. Bianca är en söt liten flicka med mörkt lockigt hår och stora bruna ögon. Föräldrarna talar sitt hemspråk under filmningen och de har fått instruktionen via tolk. Filmen är nästan 22

minuter och de två första scenerna drygt 6 minuter vardera. De två sista scenerna blir till en och är drygt 8 minuter.

Beskrivning av film 1

Mamma leker med Bianca och hon böjer sig långt fram över bordet och dottern tittar allvarligt på henne. Pappa sitter rak i stolen med armarna i kors och iakttar intensivt sin hustru och dotter. Mamma tar upp ett mjukt stort djur och visar Bianca som har skullran i handen och skakar litet försiktigt med den. Hon tittar på pappa men han tittar ner och ser allvarlig ut. Bianca sparkar litet med benen och tar djuret som mamma visar, tittar på kameran och på mamma, det är stilla och tyst och allvarligt. Mamma försöker fånga dottern genom att visa olika saker och hon talar tyst till henne. Flickan tittar sedan på sitt djur och sparkar litet försiktigt med benen, tittar på mamma och sedan på kameran. De ser länge, tyst och allvarligt på varandra tills mamma vänder sig om och tittar på väggklockan. Mamma ser sig om runt i rummet innan hon vänder sig till dottern igen och tar upp djuret och visar henne och pratar tyst med henne. Filmen fortsätter så här och det känns långt och tungt och kontaktlöst. Mamma försöker intressera Bianca för olika leksaker och till slut hjälper pappa till genom att rulla bollen, som mamma fångar upp och ger till Bianca. Hon tar emot den och känner försiktigt på den. Hon tar försiktigt på de andra leksakerna som ligger på bordet, tyst och uttryckslost. Pappa börjar göra små tecken till mamma men hon märker det inte. Till slut säger han något till henne och då hon lutar sig bakåt, tittar på dottern och sedan på filmaren.

Pappa lockar med olika saker och Bianca tittar på honom men är fortfarande tyst och allvarlig. Hon tittar och tar försiktigt i några saker medan hon tittar till på mamma och kameran och hon är lika allvarlig. Pappa böjer sig närmare och säger mammamamma med ett högt tonläge, Bianca tittar på honom och de har ögonkontakt och hon tittar till på mamma igen. Sedan tar hon bollen, tittar på mamma, kameran och pappa. Mamma ser sig runt om i rummet. Pappa försöker på flera sätt värma upp sin dotter och hon blir litet livligare, sparkar med benen och tar bollen så att den rullar ner på golvet och både mamma och pappa böjer sig för att ta upp den. Pappa leker med bollen och telefonen och till slut hörs ett litet ljud från Bianca och hon ler litet försiktigt, när hon rullar ner bollen på golvet. Pappa tar upp den och den leken pågår en stund medan mamma sitter passiv och tittar på sina händer i knäet eller åt ett annat håll. Pappa skrattar högt när han tar upp bollen igen och till slut skrattar även Bianca medan hon tittar på mamma. Pappa ger henne en kram och de fortsätter att rulla bollen som hamnar i mammas knä. Mamma tar upp den och bollar med den på bordet framför Bianca och pratar tyst med henne.

Bianca tittar till på pappa innan hon ler litet försiktigt. Nu börjar hon bli trött och vill komma upp till pappa som kramar om henne men försöker få henne att sitta kvar. Pappa försöker avleda henne med sin penna, men Bianca kastar ner bollen på golvet. Både mamma och pappa böjer sig för att ta upp den och samtidigt säger pappa något till mamma.

Mamma lägger bollen på bordet och Bianca och pappa tittar på henne. Mamma har blivit inbjuden att delta i leken och pappa pratar med henne medan Bianca kastar ner bollen på golvet. Pappa tar upp den medan han fortsätter att prata med mamma. Han ger olika leksaker till Bianca och mamma lutar sig fram mot honom och föräldrarna ser på varandra och båda tittar också hela tiden på dottern i ögonvrån. Hon är litet nöjdare och mamma leker med djuret och pappa pratar hela tiden med mamma, som tittar allvarligt på honom. Bianca tittar på mamma och piper till litet och båda tittar till på henne igen. Bianca blir allt tröttare och reser sig upp i stolen. Pappa tar upp henne och ställer henne på bordet, och han ger henne en kram och tar henne i famnen. Så sätter han henne på bordet och båda har händerna runt om henne. Pappa fortsätter att prata med mamma. Bianca kryper över till mamma och nu får hon sitta i mammas knä. Nu är hon otålig och båda föräldrarna försöker trösta henne, pappa håller handen bakom henne och mamma håller hennes hand. De försöker intressera henne för olika saker men hon vill inte mer. Föräldrarna kämpar på en stund men till slut ger de upp. Pappa skrattar och mamma ler och så gör de ett tecken att nu är de klara.

Analys och diskussion av film 1

Familjen framför allt pappa är angelägen om att få hjälp på Triaden och samarbetsalliansen är god från början. De är införstådda med filmningen men troligen är det pappa som har bestämt att mamma skall börja. Hon är deprimerad och passiv och helt beroende av mannens beslut och hans förmåga att ta hand om familjens liv.

Det är svårt att bedöma familjens samspelsmönster enligt LTP: s schema men till slut blir det ett stressat samspelsmönster. De har inte gemensamt fokus och inte heller känslomässig kontakt hela tiden men det anstränger sig. Hela övningen präglas av att mamma är deprimerad och det gör Bianca osäker och hon söker stöd hos pappa. Alla är ändå inkluderade och de är i sina roller. Mamma försöker att fullfölja sin del i övningen trots att hon har svårt att klara av den och ofta blir okoncentrerad och upptagen av andra tankar och hon har svårt att fokusera på leken hela tiden. Det är svårt för henne att få kontakt med Bianca som är dämpad och försiktig och söker stöd hos pappa när hon blir osäker. Pappa är hjälpsam och tålmodig mot sin hustru och för-

söker att inte gripa in i leken trots att det märks att han ibland har svårt att låta bli.

Det blir ingen sammanhållen lek, mamma försöker intressera Bianca för olika saker men båda är avvaktande och försiktiga. Det blir tungt och glädjelöst och man känner av allas sorg och frustration. När pappa tar över försöker han värma upp dottern på alla sätt, men hon är kvar i stämningen från leken med mamma och hon tittar ofta på mamma utan att deras blickar möts. Mamma tittar ner i knäet eller runt om i rummet. Pappa lyckas så småningom engagera Bianca, som skrattar litet försiktigt och ler mot honom men hon har hela tiden också sin uppmärksamhet på mamma. Hon börjar bli trött och vill inte sitta kvar i stolen. Pappa tröstar och kramar och till slut får hon sitta på bordet.

De två sista scenerna blir till en. Pappa bjuder in mamma och de leker tillsammans med Bianca medan de pratar med varandra, dvs. det är pappa som pratar och mamma lyssnar. Den här delen känns litet lättare och det fungerar bättre för alla tre när de får leka tillsammans. Både mamma och Bianca behöver pappas stöd och initiativ för att känna sig trygga. Båda föräldrarna visar stor omsorg om Bianca, som är trött och otålig. De håller händerna bakom hennes rygg och hon får sitta i bådasknän en liten stund. När hon allt mer tydligt visar att hon inte vill mer blir de också lättade och båda ler mot filmaren och förklarar att nu är de klara.

Filmen är förhållandevis lång, 22 minuter och man kan undra varför. Pappa är ambitiös och vill göra sitt bästa men han är också mycket försiktig och avvaktande, till exempel, när han initierar den första övergången. Troligen är han det av hänsyn till hustrun.

Det är pappa som håller reda på när de skall byta scen. Vid det första bytet har han försökt att få kontakt med mamma en lång stund innan hon uppmärksammar honom. När hon till sist gör det, drar hon sig genast tillbaka. Bianca informeras inte och hon verkar litet osäker och tittar ofta på mamma i början av andra scenen. Den andra övergången är enklare pappa bjuder in mamma verbalt och hon uppfattar det genast och de leker tillsammans. Bianca får inte heller nu veta vad som skall hända men det tycks vara lättare och tryggare för henne när de är alla tre tillsammans.

Bianca triangulerar vid flera tillfällen på ett sätt som är utmärkande för de stressade familjemönstren dvs. begränsad/restricted triangulering. Det finns spänningar i tresamheten och hon blir osäker och kollar då in föräldrarna på olika sätt. Hon vet inte riktigt vad mamma menar och söker stöd hos pappa.

Hur vi använde film 1

Vi visade inte den här filmen för familjen från början utan senare tillsammans med den andra filmen. Vi använde den för att bedöma vad vi skulle fokusera behandlingen på nämligen anknytningen mellan mor och barn. Vi såg hur Bianca sökte sig till pappa och att hon blev osäker och allvarlig tillsammans med mamma, som försökte men lätt gav upp och att pappa då grep in och hjälpte till. Vi planerade att så mycket som möjligt arbeta enbart med Bianca och mamma i mat- och lekstunder och via spädbarnsmassage och att pappa som var mycket trött skulle få vila under tiden

Vinjett till film 2

Det är sista dagen och familjen har varit på Triaden i fem veckor. De filmas i samma rum och har samma leksaker på bordet, den mjuka bollen och några leksaksdjur. De talar sitt eget språk och nu har de fått instruktionen på engelska av kontaktpersonen. Filmen är 15 minuter, 6 minuter med var och en av föräldrarna och som i film 1 är scen 3 och 4 en och sammanlagt 3 minuter lång.

Beskrivning av film 2

Mamma börjar leka även den här gången och hon lutar sig fram och är aktiv och ler och ger Bianca olika leksaker. Pappa rullar över bollen till mamma och Bianca vill komma upp på bordet, hon är glad och nyfiken. Mamma sätter ner henne i stolen igen och hon protesterar inte, ser bara litet förvånad ut. Hon tittar på pappa som tittar tillbaka men sitter kvar och mamma fångar upp Bianca genom att prata och leka. Hon är nyfiken på vad mamma håller på med och mamma ser glad ut. Hon tittar till på filmaren/kontaktpersonen och hon stryker dottern över håret och pratar med henne. Bianca håller i bollen och tittar på pappa när hon försöker hon komma upp ur stolen igen. Hon bankar med bollen och mamma böjer sig fram och kommer nära och pratar med en fin ton. Bianca kastar bollen och den hamnar nära pappa men han hejdar sig. Hon ställer sig upp i stolen och tittar på mamma som är mycket aktiv. De rullar och snurrar bollen tillsammans. Bianca tycker att det är spännande och mamma smeker henne och försöker få ögonkontakt. Bianca kastar bollen i golvet och ställer sig i stolen och mamma sätter ner henne igen. Pappa är beredd att hjälpa till men mamma klarar det bra. Mamma och Bianca leker en stund till men sedan vill hon stå igen, och hon vill ha djuret. Hon står i stolen och mamma håller hennes hand och hon viftar med djuret och hon tittar på pappa när hon kastar ner djuret på golvet nedanför pappa. Mamma reser sig för att ta upp det men pappa hinner före. Men Bianca tittar efter mamma.

Mamma sätter sig ner och snurrar med bollen, pratar och ser glad ut. Hon lutar sig mer framåt och Bianca tittar på henne och tar med händerna i mammas ansikte och hår och sedan vill hon komma upp på bordet och det får hon. Pappa har suttit bakåtlutad och tittat på, nu lutar han sig framåt och säger något. Bianca och mamma leker med bollen och mamma visar igen hur man kan göra med bollen och båda ser glada ut. Pappa betraktar lugnt leken. Mamma är mycket nära Bianca som lutar sig mot henne och tar med händerna om hennes huvud och drar litet i håret och till slut kryper hon ner i mammas famn och gnäller litet. Mamma ställer henne på bordet och hon gnuggar sig i ögonen och gnäller. Då tar mamma henne i famnen igen och vaggar henne. Bianca tittar på pappa och han säger något till mamma som ger Bianca en puss och lämnar över henne till pappa.

Pappa tar emot henne och hon står på bordet nära honom. Han kramar om henne och sätter sedan ner henne på bordet. Han viftar med bollen och leker tillsammans med den och ett djur. Bianca är glad och pappa aktiv. Mamma tittar på. Bianca lägger ansiktet på bordet och tittar på pappa som tittar tillbaka, de skrattar och har roligt. Mamma följer leken men ser allvarligt ut. Sedan leker pappa tittut med Bianca. Då ler mamma och Bianca tittar på henne och de ler mot varandra. Pappa och Bianca gör olika ljud tillsammans. När hon blir gnällig tar pappa upp henne. Hon står i pappas knä och verkar trött, gnuggar sig i ögonen. Pappa försöker trösta och avleda henne på olika sätt, genom att visa olika saker och göra olika ljud. Det är roligt och hon vill vara med. Pappa kramar om henne och mamma ler. Pappa reser sig upp och han lyfter henne högt och så ner och nu skrattar hon högt. När han sätter henne på bordet igen tittar hon på mamma. Bianca tar bollen och pappa försöker fånga hennes uppmärksamhet och vänder hon sig mot honom och säger aah och pappa härmar henne. Mamma lutar sig fram och föräldrarna tittar på varandra och ler. Pappa ställer henne på bordet framför sig och säger mamma, mamma flera gånger och mamma som nu sitter framåtlutad ser glad ut. Pappa fortsätter med att säga mamma, mamma och så pappa, pappa. Bianca är litet tankfull och tar bollen igen. Pappa tar upp sin penna och ger henne. Den är spännande en liten stund men Bianca är trött nu. Pappa lägger armen om henne och kramar och pussar henne. Han sätter henne på bordet igen men hon gnäller ändå. Han försöker hitta på andra saker, hittar en telefonlur och säger ”hallå, hallå”. Då skrattar hon litet och kastar luren i golvet. När pappa tar upp den skrattar hon högt och det upprepas det några gånger. Mamma är hela tiden med, hon ler och alla skrattar tillsammans. Nu har Bianca ett riktigt gurgelskratt och alla är glada. Bianca kastar ner saker på golvet och pappa tar upp och mamma håller handen runt hennes rygg. Mamma ler mot kontaktpersonen samtidigt som hon vänder sig för att titta på väggklockan. Pappa och

Bianca fortsätter leken och pappa tittar också på klockan. Han fortsätter en stund till eftersom Bianca nu tjuvar av skratt och tycker det är så roligt. Pappa tittar på sin klocka igen och säger något till mamma. Hon avvaktar och tar upp en leksak från golvet.

Pappa börjar prata med mamma och lutar sig litet fram. Bianca har krupit upp på bordet igen och sitter mellan föräldrarna och tittar på alla leksaker som ligger på bordet. Hon sitter mitt på bordet medan föräldrarna pratar med varandra. Det är pappa som pratar mest och mamma lyssnar. Bianca tar upp olika leksaker och hon smäller dem litet i bordet och kastar ner på golvet. Pappa tar upp och håller armen om hennes rygg medan han fortsätter att prata, och mamma lyssnar intensivt. Ibland tar hon upp från golvet och när Bianca tittar på möts sedan deras blickar och mamma och hon ler mot varandra. Pappa fortsätter att prata och mamma tittar på honom igen. Bianca tar upp nya leksaker och sedan kryper hon över till pappa och tar hans penna ur bröstfickan. Så fortsätter det, pappa och mamma pratar och Bianca kryper omkring på bordet och både mamma och pappa håller skyddande händer runt henne. Så sätter hon sig upp vänd mot kameran och mamma tar hennes hand. Pappa säger något till mamma och så säger han vänd mot Bianca och mamma och till sist mot kameran, "hejdå, hejdå". Alla skrattar och pappa säger "hejdå" flera gånger och mamma också sedan tar hon Biancas hand och vinkar med den och nu vinkar de alla tre och skrattar och pappa säger "Good Bye" och Bianca försöker också säga något.

Det blir ingen scen 4 den här gången heller utan föräldrarna gör på samma sätt även den här gången. De leker med Bianca samtidigt som de pratar med varandra.

Analys och diskussion av film 2

Den här filmen är kortare än den första och de två första scenerna sex minuter vardera medan den sista bara är tre minuter och som i första filmen innehåller den både scen tre och fyra. Jag vet inte varför men det kan möjligen vara kulturellt betingat. Den fjärde scenen är kanske för främmande för föräldrarna. Den är ju svår för de flesta föräldrar, särskilt med ett så litet barn. Samarbetsalliansen är nu ännu bättre, familjen har fått mycket hjälp på Triaden, framför allt har man i miljön arbetat med mamma och Bianca tillsammans och pappa har dragit sig tillbaka och fått vila litet. Samtidigt har det framkommit att han bär på mycket svåra hemligheter som han inte kunnat prata med någon om. Medan modern har blivit aktivare och gladare har pappa blivit mer tyngd och släpplig fram mer av sin sorg.

Det är en livligare film framför allt är mamma glad och aktiv när hon leker med Bianca. Mamma kommer med många initiativ och vill att dottern skall vara nöjd men hon har svårt att vänta in henne och då tittar Bianca bort eller på pappa eller på kameran. Det verkar som om hon blir litet trött av det höga tempot.

Alla är inkluderade och i sina roller, men de lyckas inte genomföra någon sammanhållande lek. Det handlar mer om att tillfredsställa dottern och hitta på saker som hon tycker om. Pappa följer och är mer lyhörd för Bianca men då är hon ganska trött och gnällig och får sitta på bordet.

I sista scenen som är relativt kort är stämningen fin, föräldrarna har ögonkontakt och de ler mot varandra och de visar stor omsorg om sin dotter. Alla är glada men Bianca vill hela tiden ha uppmärksamhet och det är svårt för föräldrarna att genomföra något samtal, då hon hela tiden kräver deras uppmärksamhet. Pappa föreslår att de skall avsluta ganska snart och mamma är med på det. Bianca sitter mitt på bordet vänd mot kameran och mamma vinkar med hennes hand och pappa säger good bye, alla ler och vinkar. Pappa berättar sedan att de har talat om vistelsen på Triaden och hur det skall bli framöver.

De har gemensam fokus och känslomässig kontakt men sammanfattningsvis blir familjesamspelets mönster stressat. Familjen behöver fortsatt mycket stöd för att bevara det som har uppnåtts under de här veckorna.

Även i den här filmen är det pappa som håller reda på övergångarna och de vållar inga problem. Pappa verbaliserar till mamma men de informerar inte Bianca.

Triangulering förekommer vid flera tillfällen. Bianca vill dela med mamma när hon och pappa har roligt och mamma bekräftar det. Ibland när Bianca blir osäker och litet trött i leken med mamma söker hon stöd hos pappa som också bekräftar henne då. När hon leker med pappa tittar hon på mamma som ler och bekräftar henne. Denna typ av triangulering bedöms som begränsad/restricted och utmärker de stressade samspelets mönstren även om den ibland är nära den triangulering som utmärker de samarbetande familjemönstren.

Hur vi använde film 2

Vi använde filmen som utvärdering av vad som hade hänt under tiden på avdelningen. Vi kunde se att mamma hade förmåga att leka och knyta an till sin lilla flicka och vi tyckte att det var viktigt att fortsätta det arbetet och fortsatte därför kontakten med familjen både med besök hos oss och hemma hos familjen.

När familjen kommer på det första återbesöket tittar vi på båda filmerna tillsammans och visar den förändring som har skett under den här tiden. Vi kunde bekräfta hur Bianca nu vänder sig till mamma och hur glad hon var när hon och mamma lekte. De är mycket intresserade och vill gärna ha filmerna. Tyvärr frågade vi dem inte om varför de två sista scenerna blev en i båda filmerna.

När familjen skrevs ut bestämde vi oss för att fortsätta poliklinisk kontakt dels med föräldrasamtal och dels genom hembesök. Remittenten hade från början klargjort att hon inte kunde återta familjen och vi hade inte lyckats etablera någon annan hållbar kontakt förutom att modern fortsatte sina läkar-kontroller inom vuxenpsykiatri. Socialtjänstens barngrupp ansåg inte att det fanns skäl för dem att fortsätta kontakten med Bianca och mamma utan bedömde att det var tillräckligt med den psykiatriska öppenvårdsmottagningen. Däremot erbjöd de pappa en samtalskontakt vid sitt resurscentrum för att han skulle få stöd och möjlighet att tala om sin tunga situation.

Resultat och sammanfattning

Vi fortsatte kontakten med familjen till dess Triaden stängde. Under den tiden inträffade händelser som kom att påverka familjens liv på olika sätt. Under våren 2005 blev familjen åter inskriven på avdelningen i drygt en vecka på grund av konflikter mellan föräldrarna. Fadern berättade då svåra saker för modern om vad som hänt hennes familj i hemlandet. Modern fick hjälp med TAT behandling vid några tillfällen men hon var mycket arg på sin man. Så småningom fick Bianca daghemsplats och modern en kontaktperson via socialtjänsten och det planerades att även hon så snart som möjligt skulle börja läsa svenska. Fadern var i stort sett klar med sin svenskundervisning men hade svårt att få arbete. Efter många skrivelser och överklaganden fick de också förtur i kommunens bostadskö.

Agnes, 3 år

Bakgrund

Familjen remitteras till Triaden av en barnläkare pga. att Agnes har svåra sömnproblem med nattliga gråt- och skrikattacker. Hon har också matproblem och hennes språkutveckling är sen. Föräldrarna som är i 40-årsåldern är akademiker från Östeuropa och har bott i Sverige i drygt 10 år. De har en son som är 16 år, som bodde hos mormodern tills han var 5 år. Modern hälsade på honom dagligen, vilket tycks vara ett vanligt arrangemang i deras hem-

land. Föräldrarna är utmattade av ständigt nattvak och modern bedöms som deprimerad. Agnes får mycket välling på natten och det har varit omöjligt för föräldrarna att bryta den vanan. De följer helt, vad de uppfattar som Agnes önsknings, eftersom hon annars skriker så att grannarna klagat. Hon kan också få utbrott dagtid, hon lägger sig ned på golvet och skriker och sparkar, när hon inte får som hon vill och föräldrarna oroar sig för att hon lider av en psykisk sjukdom.

Modern var sjukskriven under hela graviditeten pga. illamående och myom. Agnes förlöstes med planerat kejsarsnitt. Hon amrades i 6 månader men det var problem med amningen. Modern sökte hjälp men svårigheterna fortsatte och hon fick mjölka ur och ge på flaska. För övrigt var Agnes ett lugnt och normalt barn fram till dess hon var 14 månader då hon förändrades. Hon började skrika om hon inte fick som hon ville och hon började också sova dåligt. Nu vaknar hon i stort sett 2-4 gånger per natt och skriker och är mycket svårtröstad och inte kontaktbar. Hon började på dagis när hon var 2½ år och det var en del problem i början men det går bra nu. Familjen, framför allt modern, kände sig mycket pressad under Agnes första år pga. trakasserier från en granne och familjen blev till slut tvungen att flytta. Föräldrarna vill ha hjälp och stöd med hur de kan hjälpa Agnes att få mer normala vanor. För närvarande rättar sig hela familjen efter Agnes vilket har fått dem att svikta.

Vinjett till film 1

Filmen tas första dagen familjen är inskriven på Triaden. Den filmas i ”filmhörnan” i avdelningens konferensrum. Filmaren är i rummet, hon är inte kontaktperson, men kommer att bli involverad som Marte Meo terapeut. Föräldrarna sitter mitt emot varandra i karmstolar och Agnes sitter i mitten i en tripptrapp stol. Bordet och även golvet och är fullt med leksaker och det är svårt att se exakt vad Agnes och föräldrarna gör då kartonger och andra leksaker skymmer. Agnes är en söt 3 årig flicka med långt, lockigt hår. Föräldrarna ser äldre ut än sina dryga 40 år och man ser att de är mycket stolta över sin dotter. Filmen är 9 minuter och den första scenen är 8 minuter och det är mamma som leker med Agnes. Pappas scen blir knappt en minut och resten av scenerna dvs. scen tre och fyra går inte att fullfölja.

Beskrivning av film 1

Mamma och Agnes börjar leka med legotåget. Mamma visar Agnes hur man skall göra men Agnes protesterar. Mamma accepterar det och säger ”jaså, så, men du skall trycka, nu ska Du leka Agnes” och hon visar igen hur man skall göra. Agnes tittar på tåget, mamma tittar på Agnes och pappa tittar ner. Ag-

nes säger nej. Mamma undrar ”vill du ta bort den också”? Ja säger Agnes och gör så, mamma säger ”bravo Agnes”. Pappa tittar på och nu ser han nöjd ut och Agnes sysselsätter sig intensivt. Mamma ler och båda föräldrarna ler mot filmaren, men de tittar inte på varandra. Leken är egentligen ganska lugn och Mamma och Agnes börjar leka med ett legotåg. Mamma visar Agnes hur man skall göra men Agnes protesterar. Mamma accepterar det och säger ”jaså, så, men Du skall trycka, nu ska Du leka Agnes”, och hon visar igen hur man skall göra. Agnes tittar på tåget, mamma tittar på Agnes och pappa tittar ner. Agnes säger nej. Mamma undrar ”vill du ta bort den också”? Ja säger Agnes och gör så, mamma säger ”bravo Agnes”. Pappa tittar ibland på klockan, men för det mesta följer han leken. Mamma säger till Agnes hur hon bäst skall göra ”så ska du trycka, Agnes”. Pappa tittar på och nu ser han nöjd ut och Agnes sysselsätter sig intensivt. Mamma ler och båda föräldrarna ler nöjda ändå blir intrycket det motsatta. Mamma korrigerar och instruerar och berömmar. Mamma ger många föreslag men Agnes hittar själv det hon vill ha. Plötsligt börjar hon räkna - åtta, nio tio - och hon tittar på pappa och mamma och ser nöjd ut och de ser stolta ut. Mamma kommer med ett nytt initiativ men Agnes vill inte. Mamma ger sig inte och till slut går Agnes med på mammas önskan. Pappa tittar hela tiden på vad Agnes och mamma gör. Mamma fortsätter med nya initiativ och hon berömmar Agnes och säger bravo. Pappa kommenterar också men varken Agnes eller mamma märker det. Mamma blir nöjd när Agnes accepterar och fullföljer mammas initiativ och då berömmar mamma och säger ”bravo Agnes”. Agnes blir nöjd och ler och gnuggar händerna mot varandra och till slut börjar hon klappa händerna och mamma faller in i klappandet.

Mamma fortsätter på samma sätt. Pappa försöker ta sig in och han tittar vädjande på filmaren för att få hjälp. Till slut tar pappa leksakslådan och ställer ner den på golvet. Det upptäcker Agnes genast och protesterar och pappa ställer upp den igen. Mamma vill visa Agnes hur man kan göra, men Agnes vill göra själv. Och nu accepterar mamma och båda är nöjda och klappar händerna igen. Mamma håller på med tåget och vill att Agnes skall vara med. Pappa tittar i leksakslådan och det gör Agnes också och till slut även mamma. Men hon vill att Agnes skall leka med henne och med tåget. Men det vill inte Agnes och till slut ger mamma upp och tittar på filmaren och lutar sig litet tillbaka. Föräldrarna ger Agnes olika förslag och hon väljer att börja köra tåget med mamma. Pappa är ännu inte med i leken och Agnes är trött och vill röra på sig. Hon får se golvlampan och vill tända den. Mamma är genast med på noterna - och visar hur man gör - men det går inte. Pappa hjälper till men han försöker också få Agnes att sätta sig på stolen igen för att fortsätta leken. Agnes vill inte men pappa vidhåller att hon skall sitta på stolen och bygga

med honom. Då går Agnes till mamma och vill sitta i hennes knä. Mamma tar upp henne och ser nöjd ut medan hon tittar på filmaren. Pappa försöker att fånga Agnes men hon och mamma gör något annat. Mamma följer vad Agnes vill och pappa ger upp. Agnes hoppar ner från mammas knä och mamma följer henne med blicken och samtidigt som hon säger ”nu ska vi fortsätta att leka”. Agnes klättrar upp i mammas knä igen och mamma kör tåget. Pappa har börjat med ett eget bygge och när något ramlar ner på golvet ber båda föräldrarna Agnes att plocka upp. Hon gör det och ger till mamma. Hon upptäcker andra saker som hon vill ha. Hon vill inte komma tillbaka och sitta vid bordet igen. Hon snurrar runt och mamma frågar genast om de ska dansa och så dansar Agnes och mamma. Agnes inbiter pappa ganska entusiastiskt till dansen men han avböjer. Han tittar ändå roat på när Agnes och modern dansar. Då stänger filmaren av kameran.

Analys och diskussion av film 1

Det är familjens första dag på Triaden och de är mycket nöjda med att få komma och är förväntansfulla och de vill gärna göra sitt allra bästa. De är alla medvetna om filmarens närvaro och söker ibland hennes bekräftelse. Alliansen mellan familjen och kontaktpersonerna är bra men föräldrarna har svårt att följa råd och anvisningar. Filmaren har talat om att allt material som behövs redan finns i rummet. Trots det har de tagit med saker som Agnes vill ha. Annars tror de att hon kommer hon att bli ledsen och upprörd. Det är orsaken till att bordet är så belamrat med leksaker.

Instruktionen är inte filmad, så det är svårt att veta hur de har bestämt vem som skall börja och hur de uppfattar instruktionen och reagerar när de hör den. När filmen börjar är det mamma och Agnes som leker.

Till en början är det svårt att bedöma de fyra funktionerna och familjespelsmönstret. Som betraktare blir man förvirrad. Instruktionen följs inte alls och pappa kommer aldrig med i leken. Han försöker ta sig in men varken mamma eller Agnes bryr sig om det utan exkluderar honom och på slutet exkluderar han sig själv, när han inte vill dansa. Föräldrarna har svårt att hålla sig till sina roller och mamma är helt upptagen av sitt eget agerande och av att åstadkomma en ”bra lek”. Hon styr och ställer och lyssnar inte på Agnes förrän hon protesterar högljutt och då viker mamma sig genast. Hon märker knappt att pappa är närvarande och hon tycks helt ha ”glömt” innehållet i instruktionen. När pappa försöker ta sig in blir hon närmast förvånad och söker stöd hos filmaren. Hon avvaktar en kort stund men sedan fortsätter hon som tidigare med sina egna initiativ som konkurrerar med pappas. Hon visar inte någon lyhördhet för de andra deltagarna i leken förrän Agnes högljutt

protesterar. Pappas försök till deltagande märker hon inte ens. Han är inte aggressiv utan snarare uppgiven och troligen är alla vana vid det här mönstret. Han uthärdar och följer Agnes och mammas lek och han ger Agnes en del förslag men mamma är ihärdig och då ger han upp. Agnes verkar inte berörd av detta, hon håller på med sin lek och lyckas bestämma det mesta. Hon tittar några gånger på pappa och blir arg när han ställer ner leksakslådan på golvet. Pappa försöker hålla sig till sin roll och följa instruktionen men har ingen chans. För det mesta följer han mamma och Agnes men försöker ibland ta sig in eller protestera mot skeendet.

Det förekommer ingen kommunikation, varken verbal eller nonverbal, mellan föräldrarna. Den går via Agnes och mamma följer henne trots att hon gör försök att bestämma. Pappa får följa båda om han vill vara med och mamma och Agnes räknar inte med honom. Mamma blir förvånad när han vill vara med och gör något oväntat. Hon tittar då frågande på filmaren och drar sig tillbaka en kort stund men hon är snart tillbaka igen och tar över. Trots detta känns inte stämningen mellan föräldrarna fientlig, snarare uppgiven och troligen är detta är den naturliga rollfördelningen i familjen. Den går inte att bryta ens i den här strukturerade situationen även om de gör sitt allra bästa. Pappa räknar med att mamma klarar det här och mamma och Agnes räknar inte med att pappa skall delta. De blir båda snarast förvånade när han blandar sig i.

När det gäller bedömningen av organisationen är det precis som när det gäller deltagande. De försöker kanske vara i sina roller, men de förmår inte även om pappa gör några tappra försök. Det är förmodligen så här det ser ut i familjen. Föräldrarna kommunicerar inte med varandra och de stämmer aldrig av med varandra och därför kan de inte heller genomföra den här övningen.

De har inte gemensamt fokus även om alla tre har blickarna på bordet där leken försiggår. De följer inte upp varandras initiativ och de visar inte lyhördhet inför de andra deltagarna i leken. I stället har de hela tiden konkurrerande förslag. De är visserligen välvilliga men leken blir splittrad och disharmonisk. Mamma lyckas genomföra att ett tåg byggs som hon och Agnes kör tillsammans.

Agnes och pappa har blickkontakt en gång under filmen när han kommer med ett förslag, eventuellt kan man benämna det triangulering. Mamma och Agnes har ingen blickkontakt, men de faller in i varandras bravorop och applåder. När mamma lutar sig bakåt en liten stund för att pappa skall ta över ser hon missnöjd ut. När Agnes strax efter klättrar upp i hennes knä blir hon nöjd igen och tycks helt ha glömt lekens regler.

Föräldrarna har ingen blickkontakt med varandra och de delar inte heller känslor. Pappas ansiktsuttryck är ganska neutralt. Han ser trött och uppgiven ut när han försöker komma in i leken. Han lutar sig snabbt tillbaka igen, tittar på klockan, stryker sig över håret, suckar, men ler också mycket vänligt mot filmaren när mamma gör så men de ler inte mot varandra eller stämmer av med varandra på något sätt.

Familjens samspelsmönster måste bedömas som stört eftersom ingen av de fyra funktionerna är uppfylld. Föräldrarna arbetar inte som ett team, de är snarare separerade och de lyckas bara genomföra en av de fyra scenerna. De arbetar parallellt med konkurrerande förslag och konsekvensen blir att de motarbetar varandra.

Agnes verkar inte bekymra sig om detta och hon ser förbryllad ut, när pappa kommer in i leken. Hon verkar ovan vid det och hon lyssnar inte på honom när han säger till henne att sätta sig på stolen men det gör inte mamma heller. Leken kännetecknas av prestation från mammas sida och uppgivenhet från pappas sida. Mamma vill visa upp en fin lek och pappa försöker hålla sig till reglerna. Agnes är nöjd och i stort sett glad närmast exalterad, när hon protesterar får hon ju som hon vill. Det finns ingen klar och tydlig linje i leken. Mamma vill gärna åstadkomma en sådan från början men på sina villkor och på Agnes´ villkor när hon protesterar. Pappa försöker med sina egna förslag, ibland hakar han på mammas, men utan gensvar. Mamma lyckas ändå tillsammans med Agnes bygga ett tåg som framför allt mamma är stolt över. När pappa försöker hålla sig till reglerna får han inget stöd från mamma.

Det känslomässiga klimatet blir också rörigt och osammanhängande men inte öppet fientligt. Mammas blickar på pappa när han tar initiativ är snarast förvånade och hon söker då stöd hos filmaren. När hon inte får det ser hon missnöjd ut. Pappa känns inte fientlig. Han finner sig i situationen och ger upp och situationen är säkert välbekant för honom. (Han har ju redan fått lämna sovrummet.)

Hur vi använde film 1

Filmen visades inte för familjen utan användes som en observationsfilm för bedömning av hur man skulle gå vidare. Man såg att både Agnes och föräldrarna hade det svårt tillsammans. Agnes visade allvarliga symtom och föräldrarna var pressade och kraftlösa. I det läget bedömde man att det inte skulle vara till någon hjälp att visa filmen. Fadern uttalade sig beundrande om moderns förmåga att leka med Agnes och uttryckte att det var hennes område.

Vinjett till film 2

Filmen tas sista dagen som familjen är inskriven på Triaden. Den tas i samma rum av samma person som också arbetat i familjen som Marte Meo terapeut. Familjen är placerad på samma sätt. På bordet finns endast en kartong med lego. Filmen är 29 minuter och familjen lyckas den här gången genomföra alla scenerna enligt instruktionen. Den första scenen är längst 12 min och den sista kort 3 minuter och de andra två 7 minuter vardera.

Beskrivning av film 2

Pappa och Agnes börjar leken och pappa öppnar kartongen. Agnes säger att mamma skall göra det, men mamma sitter lugn och litet stel och tittar på. ”Nu kan Du bygga” säger pappa och håller ut alla legofiguerna, det är gubbar, djur och olika bilar och vagnar. Agnes vill inte i början, hon tittar på mamma säger ”dumma” flera gånger men till slut blir hon intresserad när pappa visar. Hon tar ett lamm och pappa hjälper henne att sätta fast det på en vagn. Hon blir så engagerad att hon ibland ställer sig upp i stolen för att nå bättre. Det är en ganska lugn lek och det är en fin dialog mellan Agnes och pappa. Pappa visar hur man kan göra och Agnes säger nej ibland, ”det är min.” Pappa följer henne och uppmuntrar och bekräftar henne. Han är engagerad i leken och Agnes blir mer och mer intresserad och hon är också lugn och koncentrerad. Ibland vill hon inte, men pappa lyckas locka henne tillbaka. Det går bra och han smeker henne över håret och ser nöjd ut. Pappa är lugn och avvaktande trots att Agnes ibland protesterar högljutt. Mamma sitter ganska rak i stolen, hon följer leken till en början och ser allvarlig ut. Hon tittar då och då på klockan och blir litet uttråkad men pappa gör ingen min av att lämna över till henne. Hon läser på kartongen och tittar igen på klockan - det har gått ganska lång tid - närmare 11 minuter. När en legobit faller till golvet böjer hon sig ner och tar upp den och tar sig in i leken. Pappa tittar frågande på filmaren och nickar sedan mot mamma och drar sig tillbaka och lämnar över till henne. Den här scenen varar i hela 12 minuter.

Mamma visar Agnes hur man kan bygga, men Agnes protesterar och skriker ”dumma, dumma”, tittar på pappa, slår och viftar med händerna. Mamma pratar hela tiden. Hon visar bilden på kartongen och föreslår att de skall bygga precis som där. Agnes tittar på och hon är tyst och litet dämpad och lutar sig bakåt i stolen och skakar på huvudet. Mamma lockar, ”titta så fint man kan göra”. Agnes tittar på kartongen och sedan på sitt bygge. ”Men prova så här” säger mamma och vill hjälpa till och till sist får hon det fortfarande under protester och Agnes säger ”dumma” flera gånger och blir arg på pappa. Hon ställer sig upp i stolen. Mamma galopperar med hästen och Ag-

nes skriker "nej". När hon får galoppera blir hon litet gladare. Mamma styr och ställer och har många nya idéer. Agnes står i stolen och vill vara med. Hon galopperar med en häst och mamma med en annan. "God dag, god dag" säger mamma, "hur mår Du" och så får hästarna åka med ett tåg. Agnes skrattar och kryper upp på bordet för att nå bättre men efter en stund sätter hon sig ner igen. Mamma pratar hela tiden och ger olika förslag. Det blir en ganska bra lek och Agnes är glad. Agnes ser ibland litet tankfull ut, lutar sig bakåt och tittar på när mamma leker, men deltar också och skrattar. Till slut dras hon med och blir ganska exalterad. Hon klättrar upp på bordet och skrattar och ropar. Då säger pappa något och mamma nickar och säger ja.

Pappa lutar sig fram över bordet. Mamma visar hur ett lamm kan rida på hästen. "Kan du sätta ett lamm till här?" frågar pappa, "ja så" fyller mamma i. "Nej" protesterar Agnes, "dumma, dumma" och bankar med händerna i bordet, men hon lugnar sig snabbt. Så pratar alla lugnt med varandra och kör djuren på vagnarna. Mamma leder och pappa följer efter och hjälper mamma medan Agnes tittar på. "Nej" försöker Agnes säga ibland men föräldrarna fortsätter. Då galopperar Agnes med en häst som har ett lamm på ryggen. "Nu åker dom alla tåg" säger mamma och Agnes och pappa tittar på. "Vill du köra nu Agnes" Nej Agnes vill inte och hon galopperar med sin häst. Hon ser allvarlig ut och föräldrarna försöker engagera henne. Det är mamma som pratar och pappa bekräftar mammas föreslag. Agnes ger pappa en legobit och själv har hon också en och båda låtsasdricker. Mamma får också en. Oh så gott säger mamma och alla är nöjda. Agnes vill ha mat också och mamma gör i ordning och säger "var så god". Agnes säger "tack" och mamma gör i ordning till alla. "Vill du ha en korv också?" frågar mamma " "Nej tack" säger Agnes. "OK" säger mamma då "Här får du litet vatten till djuren" och hjälper Agnes att ge alla djuren vatten. Pappa vill hellre ha en kopp kaffe. Nu dricker alla inklusive djuren och vagnarna är parkerade. Då säger mamma till Agnes "nu pratar vi en stund och då kan du åka tåg". "Ja" säger pappa "du kan åka med dom allihop."

Mamma och pappa lutar sig en aning bakåt och mamma vänder sig om och tittar ut genom fönstret. "Det är fint väder säger hon, snart blir det sommar." "Det var ingen bra sommar förra året" svarar pappa. "Det kommer jag inte ihåg" säger mamma. De pratar om sina sommarplaner och om vad barnen skall göra och planerar en del inköp till hemmet. Det är ett fint och lugnt samtal, de har ögonkontakt och de ler och skrattar mot varandra. De har koll på Agnes men koncentrerar sig på varandra. Agnes håller på med djuren och vagnarna, ibland smäller hon litet extra högt men hon är lugn och sitter kvar. Ibland tittar hon till på föräldrarna. När mamma upptäcker att hon håller på

att klättra ner från stolen anser samtliga att nu räcker det och filmen slutar efter nästan en halvtimme.

Analys och diskussion av film 2

Familjen har varit fem veckor på Triaden och det är sista dagen och de är nöjda med vistelsen. De sitter i samma rum med samma filmare, som också har gjort flera Marte Meo filmer med dem under behandlingsperioden och de har en god samarbetsallians.

De har följt filmarens råd när det gäller leksaker och det finns endast en kartong med lego tillgänglig. Hur de bestämde vem som skulle börja är inte känt, men det är pappa som är först den här gången. Agnes protesterar i början och vill att mamma skall leka men då samarbetar föräldrarna och det blir inget stort problem. Det kan tolkas som att Agnes använder begränsad triangulering som utmärker de stressade familjesamspelsmönstren och att föräldrarna lyckas reparera utan att det blir någon konflikt. Föräldrarna lyckas genomföra alla fyra scenerna den här gången enligt instruktionen. Den första scenen blir lång, pappa blir så engagerad i leken med Agnes att han helt glömmer tid och rum. Han märker inte att mamma gör olika tecken för att få ta över och de har ingen kontakt med varandra. Det är snudd på att han exkluderar mamma. Hon är otålig och uttråkad men hon behärskar sig och till slut lyckas hon på ett smidigt sätt ta över.

Sammanfattningsvis är bedömningen att alla deltar i leken. När det gäller organisationen så håller de sig till sina roller och stödjer varandra både verbalt och nonverbalt. När alla tre leker tillsammans följer pappa mammas initiativ så att leken blir sammanhängande och utan konkurrens mellan föräldrarna. Däremot har Agnes svårare att få gehör för sina initiativ. Hon är lugn och koncentrerad och mår bra av att föräldrarna samarbetar. Föräldrarna har gemensamt fokus och alla tre delar ibland upplevelser och känslor. Men arbetar de som ett team? När modern äntligen får komma in tar hon helt över och hon styr leken. Det är först när Agnes protesterar högljutt som hon blir uppmärksam. Då blir hon förvånad och ger snabbt efter, så att Agnes inte skall bli för missnöjd. Fadern tar sig själv in till den tredje scenen genom att verbalisera till modern och hon bekräftar att det är OK men utan att de har någon känslomässig kontakt. Hon fortsätter med sitt och han följer henne. Agnes reagerar med att protestera mot båda, men blir snart lugn igen och blir mer en iakttagare. Hon är under hela den här filmen ganska lugn och allvarlig. När de alla tre leker tillsammans är det mamma som hittar på olika saker och pappa följer och stöder. Det är svårt för Agnes att få gehör för sina för-

slag. Hon vänder sig först till pappa, när hon har någon idé. Mamman är då också snabbt med på det och fullföljer med sina egna förslag.

Inför den sista scenen talar mamma om för Agnes att hon får leka ensam en stund för att föräldrarna skall prata med varandra. Agnes reagerar inte märkbart. Hon tittar till på dem ibland, men håller på med sitt, ibland smäller hon litet extra högt, men hon sitter lugnt, kanske litet uttråkad och ovan vid situationen och börjar så småningom ta sig ur stolen. Föräldrarna har ett fint samtal, där båda deltar. De tittar på varandra, ler och skrattar och har ögonkontakt. Den scenen är kortare än de övriga och det skulle kunna betyda att den är svårare att genomföra, men så ser det inte ut.

Övergångarna genomförs utan större problem. Den första blir något ansträngd eftersom pappa helt glömmer bort mamma och är så nöjd med att han och Agnes leker så bra. Mamma är otålig men håller sig och tar sig in på ett ganska smidigt sätt, men utan verbal eller nonverbal kommunikation och utan att Agnes på något sätt informeras och hon reagerar inte heller. Inför den tredje scenen verbaliserar pappa till mamma att han vill vara med nu och hon både nickar och säger ja. De har ingen känslomässig kontakt och meddelar inte Agnes. Vid den sista övergången däremot verbaliserar mamma till Agnes, att nu skall mamma och pappa prata och då kan hon fortsätta leken själv och pappa bekräftar också detta med ord.

Familjens samspelsmönster är tydligt förbättrat sedan den första filmen och alla deltar är i sina roller. De har för det mesta gemensamt fokus men det finns brister i den känslomässiga kontakten och det saknas lyhördhet. Man märker föräldrarnas spänning och oro för att Agnes inte skall vara nöjd, samtidigt som framför allt mamma har svårt att se hennes önskingar och initiativ. Det känslomässiga klimatet är bättre när de bara är två tillsammans. Kanske är det familjens svåraste problem. I den här filmen blir Agnes utanför när de alla tre leker tillsammans och hon måste protestera högljutt, när hon också vill vara med och påverka leken.

Det är glädjande och uppmuntrande att se hur föräldrarna tagit till sig den behandling de fått och hur mycket lugnare det känns i familjen. Bedömningen blir till slut att familjens samspelsmönster nu är mer stressat. Det innebär att familjen är mycket känslig för fortsatta påfrestningar och behöver fortsatt stöd för att bibehålla den uppnådda förbättringen.

Hur vi använde film 2

Vi kunde se att vistelsen på avdelningen hade varit utvecklande för familjen och de lyckades den här gången genomföra alla fyra scenerna i LTP. Båda

föräldrarna hade kunnat ta till sig behandlingen och Agnes problem hade avtagit.

Vid ett återbesök en vecka senare tittar man tillsammans på filmen. Föräldrarna är intresserade och kan reflektera kring samspelet. Terapeuten fokuserar på Agnes och att det är viktigt att se hennes initiativ och signaler. Agnes behöver mer bekräftelse i form av bland annat benämning och föräldrarna får olika exempel på det. Man planerar därför att fortsätta Marte Meo arbetet polikliniskt tills vidare.

Resultat och sammanfattning

Under de fem veckor, som familjen var inskriven förbättrades samspelet mellan alla tre i familjen. Agnes slutade skrika på nätterna och hon började också prata mer både svenska och sitt hemspråk. Ett Marte Meo arbete påbörjades med var och en av föräldrarna och det gav goda resultat och det fortsatte efter utskrivningen. I miljöarbetet hjälpte man föräldrarna att sätta rimliga gränser för Agnes. Kontaktpersonerna pratade mycket om uppfostran och samarbete mellan föräldrarna. Dessutom hade man många gemensamma, stödjande och utredande samtal med föräldrarna. Modern som bedömdes befinna sig i ett kristillstånd med ångest och depressiva inslag fick enskilt samtalsstöd samt EFT behandling. Fadern hade enskilda samtal med den manlige kontaktpersonen för att få hjälp att stärka sin roll i familjen. Samtalen och Marte Meo arbetet fortsatte efter utskrivningen eftersom man var mitt i en behandlingsrelation och det bedömdes som kontraindicerat att remittera till en ny person och det inte fanns någon remittent att återlämna till. Det var barnläkaren som hade skicka remissen. Efter utskrivningen gjordes också ett besök på dagis. Agnes har inga svårigheter att följa rutiner där. Tidigare hade dagispersonalen oroat sig för att Agnes var litet udda men nu har hon god kontakt både med de andra barnen och med personalen. Den största oron handlar om att hon fortfarande äter dåligt.

Sammanfattning och diskussion

Den första triadfilmen kom till ur ett akut behov att komma förbi orden som jag har berättat om i Vinjetten. Eftersom det blev ett lyckosamt försök bestämde vi oss för att filma alla familjer i början och slutet av behandlingsperioden. Under åren 2002-2005 använde Barnverksamheten Triaden metoden i alla familjer och hade stor nytta av den. Den första filmen hjälpte oss att göra en bedömning av familjens problem och ge oss en mer mångfasetterad bild av samspelet i familjen och familjemedlemmarnas olika roller. På så vis kunde vi snabbare hitta rätt fokus i behandlingen och hjälpa familjen på ett effektivare sätt. Den andra filmen använde vi som utvärdering av den behandling som familjerna fått. På ett enkelt sett kunde vi se vad som hänt i triadsamspelet och om föräldrarna hade kunnat tillgodogöra sig behandlingen och hur vi skulle gå vidare. Ibland tittade vi på filmen tillsammans med föräldrarna och kunde då använda oss av Marte Meo metodens principer.

I boken "The Primary Triangle" framhåller författarna i en sammanfattande diskussion att familjens samspelemönster i deras forskning var tämligen stabila under det första året. I en longitudinell studie var 9 av 12 stabila och 3 förändrades. Om detta resultat även skulle gälla i större forskningssammanhang, kan man anta att familjens samspelemönster både är en stabil egenskap i familjen och att den är tillgänglig för förändring. Det faktum, att den är stabil kan innebära en tidig förutsägelse av familjens resurser och sårbarhet. Det faktum att den är tillgänglig för förändring kan betyda att den är mottaglig för strukturella interventioner.

(The Primary Triangle kap 6 Working alliance and framing the family.)

En longitudinell studie från Basel beskriver sambandet mellan föräldrarnas förmåga till triadsamspel och barnets utveckling. Studien betonar vikten av bättre kunskap om hur tidiga familjerelationer påverkar anknytningsmönstret och barnets psykosociala utveckling. Den kan ge oss bättre möjligheter och strategier för tidiga preventiva och psykoterapeutiska interventioner vid mycket tidig ålder, kanske till och med redan under graviditeten. (Kai von Klitzing and Dieter Burgin, 2005)

I rapporten "Utvärdering av samverkans- och mellanvårdsprojektet Gungan" (2006) skriver Anita Cederström bland annat att utvärderingen visat mycket positiva resultat. Det är det öppna, flexibla och behovsriktade förhållningssättet som är verksamt förutsatt att det praktiseras utifrån en hög professionell nivå med lyhördhet och respekt inför den andre. Det är viktigt att intervensera tidigt när det gäller småbarnsfamiljer och i synnerhet spädbarnsfamiljer. En

vecka för att inte tala om en månad är en lång tid för ett spädbarn.(Anita Cederström 2006)

Vi tyckte att triadfilmning enligt LTP, Lausanne Triadic Play, var användbart och värdefullt i vårt kliniska arbete och den här rapporten beskriver hur vi har använt metoden. Jag inleder rapporten inleds med en sammanfattning av LTP metodens grunder och regler för hur man filmar och tolkar filmerna enligt de fyra funktionerna, deltagande, organisation, gemensamt fokus och känslomässig kontakt. Därefter har jag gjort en kortfattad beskrivning av Lausannegruppens teoretiska definitioner av familjernas samspelelmönster.

Det är en väsentlig skillnad att använda LTP filmning som en metod i kliniskt arbete och att använda den som vetenskaplig metod i forskningssammanhang. Urvalet hos oss var de familjer som skrevs in på avdelningen. Vi har bara använt en kamera och för det mesta har filmaren funnits i rummet. Vi har inte heller använt de manualer som man gör i forskningsarbetet. Vi har använt den första filmen som hjälp att hitta rätt fokus i behandlingsarbetet och den andra för att utvärdera vad som under hänt under behandlingstiden på Triaden.

I avsnittet ”Triadfilmning på Triaden” har jag beskrivit hur vi har prövat oss fram och alltmer kommit fram till ett allt mer enhetligt och strukturerat filmarbete. Redan från början var avdelningens intention att papporna skulle delta i behandlingen i samma utsträckning som mammorna och vi sökte sätt att utveckla arbetet med triadsamspelet i familjen. Hela personalgruppen undervisades tidigt i Marte Meo metoden som sedan användes i nästan alla familjer. Då gällde det framför allt samspelet mellan en förälder och barnet. Marte Meo arbetet innebar att alla i personalgruppen var vana vid att använda kameran. När vi så fick kännedom om triadfilmning var detta en stor fördel. Vi har prövat oss fram och kommit fram till relativt fasta regler för den yttre strukturen, som placering av bord och stolar, instruktion, och leksaker. Vi hade börjat med att ställa kameran på stativ och lämna familjen ensam i rummet och även filma när instruktionen gavs.

När vi träffade Elisabeth Fivaz diskuterade vi hur man gör när det handlar om ensamstående eller frånskilda föräldrar i stark konflikt med varandra. Elisabeth Fivaz menar att man kan filma på samma sätt med en annan viktig tredje person som står familjen nära, t ex mormor, farbror, god vän etc. Om den möjligheten inte finns kan kontaktpersonen vara tredje person. Det är också möjligt att filma familjen med syskonen men tyvärr - vi hann vi inte så långt i vår verksamhet.

I rapporten från Kryddan förankras det miljöterapeutiska arbetet bland annat i Daniel Sterns teori om ”the present moment”. Genom filmningen kan man ju bevara ”the present moment” och sedan ingående granska och tolka vad som

händer. Det ger möjlighet att använda sig av olika teoretiskt förankrade metoder samtidigt och få ut det bästa av dem alla. Man filmar enligt LTP metodens struktur och återger filmen till föräldrarna enligt Marte Meo metodens principer. Man kan då frysa "the present moment" och få ännu mer förståelse och kunskap om vad som händer i samspelet och hjälpa både föräldrarna och sig själv som behandlare till djupare insikt.

Metoden borde även kunna användas för äldre barn och tonåringar. Då gäller det att hitta rätt sysselsättning till de fyra scenerna. Man kan kanske spela ett spel eller rita tillsammans och/eller diskutera ett specifikt ämne som är aktuellt men någorlunda neutralt, läxläsning, tider eller hjälpa till hemma. Det är en fördel om man från början kan ordna de yttre förutsättningarna så bra som möjligt. Jag hoppas att den här rapporten skall hjälpa och inspirera andra verksamheter att använda metoden och också att utöka användningsområdet. Det är viktigt att snabbt finna behandlingsfokus i det terapeutiska arbetet inom alla verksamheter. Om man dessutom kan utvärdera behandlingsinsatserna på ett relativt enkelt sätt borde det vara ovärderligt.

Slutligen har jag illustrerat LTP metoden med analyser av åtta triadfilmer från fyra familjer. Familjerna har valts för att visa hur man kan använda metoden i familjer med olika problematik och bakgrund. I två av familjerna var samspelsmönstren tillräckligt goda redan i den första filmen medan de två andra filmerna visar svårare samspelsmönster. Men samtliga föräldrar befann sig i kris och kände stor oro och maktlöshet för att de inte klarade av att ta hand om sitt barn. Barnens svårigheter är också av olika art. Två familjer är svenska och två familjer invandrare som levt under svåra förhållanden innan de fått uppehållstillstånd i Sverige.

Lilla Charlottes föräldrar visar upp ett helt fungerande samspelsmönster i den första filmen. Men det har varit ett tungt år för familjen med ständig oro för Charlottes överlevnad. Framför allt modern har känt sig osäker och beroende av vårdgivare, som kan bättre än hon. Med hjälp av filmerna kunde vi bekräfta och stärka föräldrarna och visa att Charlotte fungerade helt adekvat med hänsyn till sin ålder och att hon också klarade av att få gränser och kunde sysselsätta sig själv bra vilket förvånade och positivt överraskade föräldrarna. Behandlingen kompletterades med många enskilda samtal med modern samt parsamtal.

Davids föräldrar hade inte har fått stöd och förståelse för sin oro. Redan i den första filmen ser man att David har ett mycket avvikande beteende, även om han och föräldrarna fungerar bra tillsammans. Med stöd av den första filmen kunde vi bekräfta föräldrarnas oro för sonen och förmedla att de som föräld-

rar bemötte honom på ett bra sätt men både David och de själva behövde mer specifik och konkret hjälp med hans speciella svårigheter.

Agnes och Biancas familjer har svåra problem och störda familjesamspele-mönster. De första triadfilmerna hjälpte oss att tidigt kunna se och diagnosti-sera svårigheterna och på så sätt från början hitta fokus i behandlingen. Båda familjerna visade en klar förbättring i samspele-mönstret i den andra filmen men de behövde fortsatt stöd och flera kompletterande behandlingsinsatser under lång tid.

En av de stora händelserna i en människas liv är att bli förälder. Det finns många både vetenskapliga och skönlitterära beskrivningar om olika föreställ-ningar och önsknings som både kvinnan och mannen har när de väntar barn. I sin doktorsavhandling ”att ge liv - aspekter av fruktbarhet i tid rum” under-söker Penny Fagerberg i vilket meningssammanhang fruktbarhet i bemärkel-sen att ge liv ses, upplevs och gestaltas. Avhandlingen spänner över ett vitt område och beskriver föreställningar, som människor från olika kulturer haft från urminnes tider till dagens Sverige när det gäller barnafödande och myter, riter och ritualer i anknytning till det. Några skönlitterära exempel är Johan Nilssons ” Koka makaroner - om att bli pappa ” som berättar om graviditeten och förlossningen ur mannens perspektiv och hans upplevelser som pappa under sonens första levnadsår, om hur ”alla perspektiv förskjuts” och hur man får lära sig att ständigt leva i nuet. Marie Darrieussecq en fransk författa-rinna har skrivit en självbiografisk bok ”babyn”, som också handlar om gra-viditeten och förlossningen och den första tiden efter barnets födelse. Den beskriver också hur relationer till både partnern och inte minst till nästa gene-ration förändras i och med att barnet kommer till världen. (Fagerberg P 2000, Nilsson J 2002, Darrieussecq M 2002)

De familjer som vi mötte på Barnverksamheten Triaden hade också haft drömmar och föreställningar om hur det skulle bli. Men de hamnade i svåra känslomässiga och praktiskt ohållbara situationer där de inte ens hann med att tänka på lyckan av att vara förälder och hur fantastiskt barnet var. Många kom till oss tidigt med mycket små barn och där man redan på BB hade för-stått att familjen behövde stöd. Många kämpade på och led i det tysta - för länge - men när de väl kom kunde vi för det mesta vända situationen och påbörja en ny tid och en ny utveckling.

Det är viktigt att både mamma och pappa är med i behandlingen och numera känns det självklart att papporna deltar i samma utsträckning som mammorna och när det gäller att arbeta med samspele-mönstret i familjen är det nödvän-digt. I samhället förespråkas detta inte minst genom nya lagar och socialför-säkringar.

Den första tiden betyder mycket för hur det ska gå för alla i familjen, för barnets anknytning, föräldrarnas glädje och tillförsikt och för parets gemensamma utveckling och för att hela familjen skall kunna fortsätta ett gott liv tillsammans. Sedan länge har skilsmässostatistiken varit oroande hög bland småbarnsföräldrar. Den nya lilla familjen är ofta mycket ensam och sårbar då det numera inte finns så många anhöriga som kan ställa upp. Mor- och farföräldrar är betydelsefulla, men ofta är de kvar i yrkeslivet eller bor på annan ort eller i ett annat land.

Föräldrarna kan också vara i konflikt med sina föräldrar. Konflikter som kan ligga långt tillbaka i tiden men som väcks till liv i den här fasen av livet. Många föräldrar tänker mycket på hur det var när de föddes och var barn. Det är angeläget att detta perspektiv när det gäller relationen till nästa generation beaktas. Vi vet att våra tidiga mönster består och att det mer eller mindre omedvetet påverkar föräldraskapet. Föräldrarna har också olika erfarenheter och det är kanske först nu som detta blir tydligt.

Det borde vara en självklar prioritering för samhället att avsätta tillräckliga resurser till att erbjuda blivande familjer och småbarnsfamiljer det individuella stöd de behöver för att främja barnets både psykiska och fysiska hälsa. På så vis besparas samhället stora kostnader i framtiden. Men framför allt ges möjlighet till ett gott liv för de nya små människor som föds. Och - man är aldrig så motiverad att få hjälp och stöd, som när man har problem med sina små och späda barn. Därför är det positivt och tacksamt att arbeta med dessa familjer. Det är nödvändigt att stödet är respektfullt och lyhört för man är heller aldrig så känslig för kritik och misstro som när man just blivit förälder.

Till sist,

när Barnverksamheten Triaden stängde fick vi några avskedsord från vår handledare Kerstin Neander att ta med på vägen och som hon tyckte kännetecknade vår verksamhet. Det är viktigt med - ”en klokskap i mötet med familjer som har det svårt”

Referenser

- Aarts Maria (2000), Marte Meo Basic Manual, Aarts Productions
- Cederström A (2006:1), Samspelsbehandling - små barn och deras föräldrar. En utvärdering av samverkans- och mellanvårdsprojektet Gungan, Psykisk Hälsa, Stockholms läns landsting
- Fagerberg P (2000) att ge liv - aspekter av fruktbarhet i tid och rum, Pedagogiska institutionen, Stockholms universitet
- Fivaz-Depeursinge E & Corboz-Warnery A (1999) The Primary Triangle A developmental Systems View of mothers, Fathers, and infants. Basic Books
- Gallo Fred (2002), Energy psychology in psychotherapy. W.W. Norton and company
- Hartmann Silvia (1999), Adventures of EFT (emotional freedom technique, fokuserad akupressur). Dragon Rising. com. www.-emofree.com
- Hedenbro M & Lindén A (2002) CPICS Child and Parents Interaction Coding System in dyads and Triads. Acta Paediatrica suppl. 440
- Hedenbro M & Wirtberg I (2000) Samspelets kraft. Marte Meo - möjlighet till utveckling.. Liber
- Fleming Tapas (1999) You can heal now - The Tapas acupressure Technique (TAT). Redondo beach, CA: TAT International
- Johnson Frankenberg S (FoU 2005-5), Att mötas i nuet - en beskrivning av familjeverksamheten Kryddan, Stockholms läns landsting, Barn- och ungdomspsykiatri
- Von Klitzing K and Burgin D (2005) Parental capacities for triadic relationships during pregnancy: early predictors of children's behavioral and representational functioning at preschool age. Infant mental Health journal, Vol 26(1) 19-39
- Neander K (1996) Möten i gryningen. Natur och Kultur
- Shapiro Francine (1995), Eye movement desensitization and reprorocessing.: Basic principles, protocols and procedures. New York: Guilford
- ÖVRIG LITTERATUR
- Albom M (2002) Tisdagarna med Morrie, pocketutgåva
- Konstnärspår kring sekelskiftet 1900-publication utgiven i anslutning till utställningen
- 2 mars - 14 maj 2006, Nationalmuseum , Stockholm
- Darrieussecq Marie (2002) babyn, Norstedts
- Nilsson Johan (2002) Koka makaroner, Wahlström & Widstrand

The Lausanne triadic play instruction

In this exercise we ask you to play together as a family. You will settle the baby in the seat and follow the directions for the four separate parts of the exercise. In the first part you will choose who starts playing with the baby: For example, you as the mother try to make your baby do what he (she) usually does with you and during this time you as the father will simply be present. After a little while, when you feel ready, you can change roles. This is the second part. For example, you as the father can play with the baby and you as the mother will simply be present. You can choose the moment to pass on to the third part in which you will both play with your baby together. In the last part, you will talk a while together and it will be your baby's turn to be simply present. Throughout these four parts you can decide who should begin playing with the baby, the length of each part, and the position of the table (centered on mother, father or between the two). You can begin as soon as you feel ready and can give us a signal when the exercise is over.

Följande instruktion ges till familjen inför Triadfilmning

I denna övning ber vi er umgås tillsammans som familj.

Övningen består av fyra separata faser.

Ni skall välja vem som börjar leka med barnet.

Första fasen:

En av er börjar leka med ert barn på ett sätt som ni vanligtvis kan göra hemma.

Under denna tid är den andre föräldern endast närvarande.

Efter en liten stund skall ni byta roller

Andra fasen:

Den andre leker med barnet och första föräldern är endast närvarande.

Ni kan sedan välja den stund när ni fortsätter till tredje fasen.

Tredje fasen:

Nu skall ni båda leka med ert barn. När ni känner er färdiga med denna stund är

det tid för den sista fasen.

Fjärde fasen:

Ni skall som föräldrar samtal med varandra utan allt för stor uppmärksamhet till barnet.

Under dessa fyra faser väljer ni själva vem som skall börja umgås med barnet.

Ni väljer också hur lång varje fas skall vara.

Ni kan starta när ni känner er redo och ge oss en signal när övningen är klar.

Det hela brukar ta 15 - 20 minuter.

Lycka till

Förslag till ny Instruktion inför Triadfilmning

I den här filmövning vill vi att ni umgås tillsammans som familj.

Filmövningen består av fyra olika scener.

Ni väljer själva vem av er som skall börja att leka med barnet.

Första scenen:

En av er börjar leka med ert barn så som ni brukar göra hemma.

Under tiden är den andre av er endast närvarande.

Efter en stund skall ni byta roller

Andra scenen:

Nu skall den andre föräldern leka med barnet och föräldern som började leka är endast närvarande.

Efter en stund skall ni byta roller till nästa scen.

Tredje scenen:

Nu skall Ni båda leka med ert barn. När Ni känner er färdiga med denna stund är

det dags för den sista scenen.

Fjärde scenen:

Nu skall Ni som föräldrar samtala med varandra utan att uppmärksamma Ert barn för mycket. Nu är Ert barn endast närvarande.

Ni väljer själva vem av som skall börja leka med barnet och hur lång tid varje scen skall vara.

Ni kan börja när Ni känner Er redo och ge oss en signal när övningen är klar.

Det hela brukar ta 15 - 20 minuter.

LYCKA TILL

Formulär för godkännande av triadfilmning

JL Stockholms läns

JL sjukvårdsområde

Barn- och Ungdomspsykiatriska kliniken i Stockholms län

Barnverksamheten Triaden

Wollmar Yxkullsgatan 27 C, plan 3

S-11850 STOCKHOLM

Tel:08-616 89 40

Fax: 08-753 05 05

SAMTYCKE TILL VIDEOINSPELNING

Jag/vi som deltar i behandling vid Barnverksamheten Triaden lämnar härmed mitt/vårt samtycke till att videofilmas tillsammans med mitt/vårt barn och till att filmerna kommer att användas i behandlingen på avdelningen,

Barnets namn och personnummer

Stockholm den

Förälder/ förälder

Jag/vi accepterar vidare, att filmerna kommer att användas i en metodutvecklingsgrupp på avdelningen för att vidareutveckla och utvärdera videofilmning i behandlingsarbetet.

Stockholm den

förälder /förälder

Jag/vi accepterar även att filmerna visas i undervisnings- och utbildningssyfte. Filmerna kommer då att behandlas med respekt för familjen och visas enbart för behandlingspersonal som ombedes att inte närvara om de känner familjen.

Stockholm den

Förälder

